

TÖRTÉNELMI SZEMLE

A HUN-REN BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

2023 | 4. SZÁM
LXV. ÉVFOLYAM

Rózsa Márton

Augsburgi Brúnó és Szent István

Nagy Levente – Szilágyi Emőke Rita

Új adatok az Oláh, a Hunyadi és a Drakula család genealógiájához

Buza János

Az 1613. évi 28. törvénycikk nyomában

Romsics Gergely

A balkáni expanzió a magyar külpolitikai tervezésben, 1917–1918

Hantos-Varga Márta

A politikai cselekvés viszonyítási pontjai a keresztény államelmélet
és a szentszéki megnyilatkozások alapján

László Andor

Szekfű Gyula historiográfiai nézeteinek hatása saját korában

Novák Attila

Kibucok és szövetkezetek az 1960-as évek Magyarorszáján

Vita a vidéktörténeetről

Gyáni Gábor, Tomka Béla, Valuch Tibor, Varga Zsuzsanna,
Horváth Gergely Krisztián írásai

Szerkesztők

TRINGLI ISTVÁN
felelős szerkesztő

FÓNAGY ZOLTÁN, NEUMANN TIBOR, OBORNI TERÉZ, ZAHORÁN CSABA
rovatvezetők

DETRE ANDRÁS
szerkesztőségi munkatárs

Szerkesztőbizottság

MOLNÁR ANTAL
elnök

BORHI LÁSZLÓ, ERDŐDY GÁBOR, FODOR PÁL,
GLATZ FERENC, OROSZ ISTVÁN, PÁLFFY GÉZA,
PÓK ATTILA, SOLYMOSI LÁSZLÓ, SZAKÁLY SÁNDOR,
SZÁSZ ZOLTÁN, VARGA ZSUZSANNA

A szerkesztőség elektromos postája:
tortenelmiszemle@abtk.hu

*Kérjük szerzőinket, hogy kézirataikat
a közlési szabályzatnak megfelelően készítsék el,
amely honlapunkon érhető el:
<http://www.tti.abtk.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle.html>*

A 2023-as évfolyam megjelentetését
a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja

Nemzeti
Kulturális
Alap

HUN
REN

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET

ISSN 0040-9634

TARTALOMJEGYZÉK

LXV. évfolyam, 2023. 4. szám

TANULMÁNYOK

- Rózsa Márton** Augsburgi Brúnó és Szent István. Esettanulmány a személyi helyváltoztatás hatalmi aspektusainak vizsgálatához 615
- Nagy Levente – Szilágyi Emőke Rita** Hollókőtől Esztergomig. Új adatok az Oláh, a Hunyadi és a Drakula család genealógiájához 639
- Buza János** A pénzügyi válság előszele. Az 1613. évi 28. törvénycikk nyomában 669
- Romsics Gergely** Érdek, befolyás, birodalom. A balkáni expanzió a magyar külpolitikai tervezésben, 1917–1918 679
- Hantos-Varga Márta** A politikai cselekvés viszonyítási pontjai a keresztény államelmélet és a szentszéki megnyilatkozások alapján 705
- László Andor** Szekfű Gyula historiográfiai nézeteinek hatása saját korában 737
- Novák Attila** Kibucok és szövetkezetek, avagy szövetkezeti gondolatok az 1960-as évek Magyarorszáján – izraeli visszhanggal 753

VITA

- Gyáni Gábor** Egyfajta vitastílusról 765
- Tomka Béla** A jelenkortörténet kutatásáról és a források vétőjogáról 775
- Valuch Tibor** A jelenkortörténetről és az államszocializmus társadalmáról tárgyilagosan. Megjegyzések Horváth Gergely Krisztián írása kapcsán 781
- Varga Zsuzsanna** Vitacikk vagy vádirat? 791
- Horváth Gergely Krisztián** Egy elmaradt vita margójára 799

HOLLÓKÓTÓL ESZTERGOMIG

Új adatok az Oláh, a Hunyadi és a Drakula család genealógiájához

NAGY LEVENTE – SZILÁGYI EMŐKE RITA

FROM HOLLÓKÓ TO ESZTERGOM

New Data on the Genealogy of the Oláh, Hunyadi and Dracula Families

The issues and problems related to the genealogy of Miklós Oláh have been the subject of research for four and a half centuries. This is not only because Oláh himself is sometimes cryptic about his origins, but also because the number and reliability of the sources available to us are not satisfactory. No one doubted that the Oláh and the Hunyadi family, who were related to him, came from Havasalföld, but the rapid social and political careers of the two families in the Kingdom of Hungary led many to wonder: perhaps they were not of Romanian origin, for how could the sons of a despised and despised people have risen so high on the social ladder of the 15th and 16th centuries? The debate is still going on today (not only in professional circles), primarily not about the Oláh, but rather about the Hunyadi family. Our study aims to bring new data to this debate by presenting recently discovered, hitherto completely unknown sources.

Keywords: Miklós Oláh [Nicolaus Olahus], family of Hunyadi and Dracula, genealogy

Oláh Miklós és családtagjainak származásáról hosszú időn át csak annyit és úgy tudtunk, amennyit Oláh Miklós akarta, hogy tudjunk. Mindenki a *Hungariából*, Oláh nemesítő okleveléből és végrendeletéből, valamint a Cornelis de Sceppernek írt leveléből tájékozódott. Így rendre mindig ugyanazokhoz a homályos pontokhoz jutottunk el: kik voltak a család ősei (az a bizonyos árgyesi Manzila és felesége, Hunyadi Marina, léteztek-e egyáltalán), az Oláh család valóban rokonságban állt-e a Hunyadi és a Drakula családokkal, Drakula (III. Vlad) felesége valóban a Hunyadi családból származott-e stb.? Abban senki sem kételkedett, hogy az Oláh és a Hunyadi család Havasalföldről származott, de a két családnak a Magyar Királyságban befutott villámgyors társadalmi és politikai karrierje láttán sokakban felmerülhetett a kérdés: talán nem is voltak román származásúak, mert ugyan

Nagy Levente, habilitált egyetemi tanár, tanszékvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Román Filológiai Tanszék; Szilágyi Emőke Rita, tudományos munkatárs, HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, Reneszánsz osztály. A tanulmány az MTA-BTK „Lendület” Humanista Kánonok és Identitások Kutatócsoport keretében készült. A források feltárásakor Fazekas Istvántól kaptunk ötleteket, a tanulmány végső formába öntésénél pedig Neumann Tibor adott hasznos tanácsokat, ezúton köszönjük mindkettejük szakmai támogatását.

miként emelkedhettek oly magasra a 15–16. század társadalmi ranglétráján egy lenézett és megvetett nép fiai? A vita napjainkban is tart (nemcsak szakmai körökben), elsősorban persze nem az Oláh, hanem inkább a Hunyadi család kapcsán. Tanulmányunk az újabban előkerült, eddig teljes mértékben ismeretlen források bemutatásával ehhez a vitához szeretne új adatokat hozni.

Az eddig használt források és rekonstrukcióik

Oláh Miklós genealógiáját eddig az alábbi források alapján állítottuk össze:

1. Brüsszel, 1533. március 7. Oláh Miklós levele Cornelis de Sceppernek. [Editio princeps: 1875.]
2. 1536. május 16. Oláh Miklós: *Hungaria*. [Editio princeps: 1735.]
3. 1548. november 23. Oláh Miklósnak adott nemesítő oklevél, illetve ennek 1558. április 16-án való megerősítése.
4. 1562. szeptember 14. Oláh Miklós végrendelete.

Mind a négy forrás Oláh Miklóstól származik, tehát genealógiáját csak az általa szolgáltatott adatokból rekonstruáltuk eddig. Idézzük fel ezeket a forrásokat, már csak azért is, mert így nyilvánvalóbbá válik az, hogy az újonnan feltárt dokumentumok milyen újdonosságokat hoznak.¹

Oláh levele Sceppernek (Brüsszel, 1533. március 7.):

„A havasalföldiekben és a moldvaiakban, akiket meg kellene nyerni a mi és a lengyelek ügyének, nem nagyon bízom. Hisz te is tudhatod, hogy mennyire bizonytalan a havasalföldi vajdák helyzete. Emlékszem, hogy apám, aki a havasalföldi Drakula vajda vérből származott, egyszer azt mesélte, hogy inkább lemondott a havasalföldi magas hivataláról és megelégedett az Erdély (ahova életét mentve Mátyás király idejében menekült Drakula dűhe elől) nyújtotta szerényebb körülményekkel. Mátyás többször is felajánlotta neki, hogy katonákkal ülteti vissza Havasalföld trónjára. És mit választott erre ő? Nem! És nem félelemből vagy gyengeségből, hanem azért, mert inkább szeretett volna egyszerű magánemberként élete végéig békében élni, mint akár egy évig is uralkodni saját országában. Közismert dolog az, hogy a havasalföldi vajdáknak az a szokása, hogy családtagjaikat a hatalmuk megtartása érdekében megölik. Ha jól emlékszem, mindezt Mátyás király volt tanácsosa, Bornemissa János is megerősítette Nádasdy Tamásnak, akit, ha találkozol vele, meg is kérdezheted minderről.

1 A tanulmányunk alapját képező előadásban (Rebakucs felolvasó-délután, 2021. május 25.) szót ejtettünk még egy forrásról, ami ugyan már több mint egy évszázada hozzáférhető a kutatás számára, a szakirodalom mégse foglalkozott vele érdemben: Merényi Lajos: Oláh Ilona végrendelete 1579. *Magyar Történelmi Tár* 45 (1897) 365–377. Mivel azonban ez a forrás nem Oláh elődeire, hanem az őt követő generációk tagjaira vonatkozóan tartalmaz fontos adatokat, a mostani vizsgálódásunkból kihagytuk.

Családom történetét csak ezért meséltem el neked, hogy jobban megértsd azt, hogy miért hagytam el atyám országát, és hogy tudd: mind a hatalom, mind a társadalmi státusz gyorsan változik Havasalföldön. Mivel ezt az országot csak a Duna választja el a Török Birodalomtól, ezért a törökök, akkor és annyszor hódítják meg ezt az országot, amennyiszer csak akarják, főleg most, hogy a magyar határ menti várakat is elfoglalták. Így aztán a vajdákat is akkor ölik meg és váltják le, amikor csak kedvük tartja. És ha nem a törökök, akkor megteszik ezt saját maguktól a havasalföldiek is, akik könnyen hagyják magukat becsapatni a titkos izgatások által. Ilyen módon veszett el, ha jól emlékszem, a havasalföldi Mihnea vajda is, aki apai ágon az én nagybátyám volt. Mihnea nem sokkal Lajos király apjának, II. Ulászlónak a halála előtt [1516] a törökökkel és az alattvalóival való harcok következtében az erdélyi Szeben várába menekült. De még itt sem tudott elrejtőzni a vlahok mesterkedései elől, ugyanis egy bizonyos Iaxisth [Dmitar Jakšić], mikor Mihnea övétől körülvéve a templomból a házához ment volna apám és még néhány nemes kíséretében, orvul meggyilkolta. De Jakšić sem kerülhette el a sorsát, mert a feldühödött emberek saját házában ölték meg még akkor.”²

Néhány évvel később (1536) a *Hungariába* Oláh a Scepperhez írt levelében leírtakat beillesztette, egyúttal azonban sokkal több konkrétumot is hozva:

„Hunyadi János, erdélyi vajda, majd később Magyarország kormányzója idejében Dragula vajda, miután azokat, akik Danus véreből származtak, részint megölte, részint elűzte, hatalmába ragadta az országot. Az Argyesből való Mamsilának feleségétől, Marinától, az említett János vajda nővérétől többek között két fia született: az egyik neve Stanciul volt, akinek két fia született, Danus és Petrus; a másiknak Stoián, azaz István. Ő nemzett engem és Mátét fiaként, Orsolyát és Ilonát leányaiként. Miután tehát Dragula kezébe kerítette a főhatalmat, Stanciult, apai nagybátyámat csellel elfogatta és lefejeztette. István viszont, aki akkor még csak gyermek volt, az őt segítő Isten gyámolításával elmenekült zsarnoki birodalmából, és Mátyás királyhoz futott, aki, ahogy ezt magától apámtól hallottam, valamint Bornemissza János és Sárkány Ambrus magyarországi grófoktól, akik együtt katonáskodtak a király szolgálatában apámmal, többször elhatározta, hogy haddal viszi őt vissza a királyságába, apám azonban látva, hogy azok a változások, melyeket itt a hatalomvágy szül, veszélyesek, úgy döntött inkább, hogy Erdélyben elveszi anyámat, Huszár Borbálát, s a magánember életét éli inkább, mint hogy a zsarnoki hatalomban s ezer veszélynek kitett uralomban őt is meggyilkolják, mint őseit.

Az ezt követő időben Myhnét, ezt a nagy eszű és serény kezű férfiút választották vajdának, aki hozzánk erős vérségi kötelékkel kapcsolódott, hiszen a Danusok nemzetségéből született. 1510 körül fiával, Mircével és lányával együtt, akit forrásaim

2 Az eredeti szöveget lásd Nicolaus Olahus: *Epistulae*. I–II. [Ed. Emőke Rita Szilágyi.] Bp., 2018–2022. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. Series Nova 19/1–2) I. (1523–1533) 427–428. Ahol külön nem jelöljük a fordítót, ott a szerzők fordításáról van szó.

szerint később a moldvai vajda vett feleségül, miután Ulászló király, Lajos apja nyilvános menedékjogot adott neki, az erdélyi Szeben városába menekült. Itt aztán nem sokkal később, mikor egy napon apám és vingárthi Horváth János tiszteletből a templomtól a fogadóig kísérték, megrohanta őt egy Jaksics Demeter nevű, rác nemzetiségű ember, lesből, hirtelenül, s mivel védtelen volt, s a menedékjog oltalmában semmi rossztól sem tartott, három vagy négy sebet ütve rajta, csaknem az őt kísérők karjaiban és nagyszámú udvari ember jelenlétében, akik éppen Myhnének parancsára voltak fegyvertelenek, nehogy úgy tűnjék, hogy nem bízik a menedékjogban, leszúrta. Ezt aztán, miután tettét végrehajtotta, nagy kavarodásban a közeli fogadóba kergették, és mivel a nép őrjöngése az égig csapott a királyi és nyilvános menedékjog megsértése miatt, egy plebejus a házat ostromló tömegből puskával eltalálta, így ő is keservesen pusztult.”³

Az 1548. november 23-án Pozsonyban kelt nemesítő oklevelében az előbbi két forráshoz képest sokkal kevesebb konkrétum van, és a hangsúly arra esik, hogy az Oláh család a havasalföldi fejedelmi családokkal rokon. Az oklevélben ugyan – melyet minden bizonynyal maga Oláh írt meg – felbukkannak a Hunyadiak is, de érdekes módon Oláh itt már nem azt hangsúlyozza, hogy a két család rokonságban áll, hanem csupán azt, hogy a Hunyadiak ugyanúgy román, vagyis római származásúak, mint az Oláh család:

„Ami pedig a származásodat illeti, egyes híveink szavahihető elbeszéléséből értesültünk róla, hogy a Valach nép ősi fejedelmi családjából származol. A kiváló férfi, apád, Oláh István idején a családotból néhányan fejedelmek voltak a havasalföldi Dáciában [*Daciae Transalpiniae*], mely most a Valachok hazája. Az, hogy apád kevésbé vált vagyonossá, az annak köszönhető, hogy lelke mindenféle dicsvágyó pártharctól irtózott, minthogy legfőképpen békére és biztonságra vágyott. Így aztán, mikor a felséges Mátyás király idejében Havasalföld akkori vajdájának kegyetlensége és zsarnoksága miatt hazájából elmenekült, sem a harcban álló honfitársainak visszatérését sürgető ragaszkodása, sem az említett felséges Mátyás király tekintélye és vagyona nem tudta rávenni, hogy hagyja magát ősei hazájába visszahelyezni, mert inkább akart kivételes mértékletességgel bírni, bölcs férfiként köztevékenységtől lehetőleg visszavonulva magánemberként élni a szomszédos erdélyieknél, akik közé, annyira hitték, hogy visszavonult, mint a fejedelemséget viszontagságok közt kormányozni. Ennek megfelelően élt Erdélyben méltósággal, ahogyan arra virtusa révén rászolgált, olyannyira, hogy, mondják, tetteivel és hivatalaival mindenki elismerését megnyerte, és miután visszavonult, örök hiányérzetet hagyott maga után. [...] Az egyszarvúról [az új családi címeren lévő állatról] azt mondják, hogy a legkeményebb vasból van gyúrva, de ugyanakkor rendkívül izületlen állat; hasonló igaz szinte minden dicső nép eredetére is, melyek között a te Valach nemzeted a legkevésbé sem marad el a többitől, minthogy a valachok köztudottan magából Róma városából, minden dolgok urától származnak, akiket a régi Dáciának abba a ragyogó részébe, me-

3 Oláh Miklós: *Hungária. Athila*. [Ford. Németh Béla – Kulcsár Péter.] Bp., 2000. (Millenniumi Magyar Történelem. Források) 35–36.

lyet most Havasalföldnek hívnak, telepítették a római provinciákba betörő ellenséges szomszédos népek elleni védekezés céljából, éppen ezért hívják ma is nyelvüket romának. Eredet nemességére utal tehát az egyszarvú, miképpen tehetségedre, hanem az, ami a vasakban a keménységet [asperitas] jelenti, az az emberben a bátorságot [fortitudo]. Sokak szerint leginkább abban tűnik ki, mennyire hatalmas is volt mindig a te néped, hogy oly sok kiváló fejedelmnek volt szülője, melyek között ott volt Hunyadi János, a nevezetes Mátyás király apja, és a te legközelebbi felmenőd is.”⁴ [Kiemelések tőlünk.]

Az 1558. április 16-án Bécsben kiállított és az előző címereslevelet megerősítő okirat szövegében van egy apró, de annál érdekesebb változtatás. Az alábbi mondat – „A kiváló férfi, apád, Oláh István idején a családoból néhányan fejedelmek voltak a havasalföldi Dáciában, mely most a Valachok hazája” – a következő beszúrással bővül: „mint például Drakula, Mihnea és Mircse vajda”.⁵ Egyszóval az oklevél pontosítja, hogy az Oláh család melyik havasalföldi vajdacsaláddal is áll rokonságban. Ez pedig nem más, mint Vlad Ţepeş, alias Drakula (uralkodott: 1448, 1456–1462, 1476–1477) családja. A szövegben emlegetett Mircse vajda Mihnea vajda fia, azaz Drakula unokája.

Az 1562. szeptember 14-én kelt végrendeletben elsősorban Oláh Miklós testvéreire és azok gyerekeire vonatkozóan találhatunk információkat. A család ősei közül csak a már említett Mihnea vajdára történik egy röpké hivatkozás: „A sast formázó rézgyűrűmet, mely egykor nagybátyámé, a havasalföldi Mihnea vajdáé volt, őfelségére, Miksa hercegre, Csehország királyára hagyom.”⁵

Oláh Miklós a fenti forrásokban két dolgot hangsúlyozott: egyrészt azt, hogy a családjának egyik ága a havasalföldi fejedelmi családdal, míg másik ága a Hunyadi családdal áll rokonságban. A kortársak el is fogadták Oláh adatait. Így például Zsámboky János is, aki az ifjabb Bóna György felett mondott gyászbeszédében arról szólt, hogy az Oláh család havasalföldi fejedelmi családból származik. Ifjabb Bóna György Oláh Miklós lánytestvéreinek, Orsolyának a fia volt, és Zsámboky felügyelte padovai tanulmányait Istvánffy Miklóssal együtt. 1559. szeptember 3-án halt meg, és Oláh Miklós temettette el Sopronban; a temetési misét is maga celebrálta. A halotti orációt Zsámboky tartotta, melyben arról beszélt, hogy Bóna havasalföldi vajdák ivadéka, kik őseiket szinte a legendás római hadvezérig, Flacciusig tudják visszavezetni: „ex vetustissima vaivodarum Moesiae inferioris

4 Az oklevél legjobb szövegkiadását lásd Alexandru Tonk: Diplomele de înobilare ale lui Nicolaus Olahus. *Revista Arhivelor* 12 (1969) 21., 24. Magyarul Almási Gábor fordításában idézzük, lásd Almási Gábor: Az Oláh Miklós elleni gyűlöletről. Szélsőséges nemzeti-társadalmi előítéletek humanista körökben. In: *Mindennapi választások. Tanulmányok Péter Katalin 70. születésnapjára*. Szerk. Erdélyi Gabriella – Tusor Péter. Bp., 2007. 601–602.

5 Íme az eredeti latin szöveg, 1548. évi változat: „Patre natus Stephano Olaho, viro praestanti, cuius etiam aetate aliquot tua in familia Daciae Transaplinae, quae nunc Valachorum patria est, princeps fuerint.” Tonk: Diplomele de înobilare, 21. Az 1558. évi változat: „Patre natus Stephano Olaho, viro praestanti, cuius etiam aetate aliquot tua in familia Daciae Transaplinae, quae nunc Valachorum patria est, princeps nempe Draculya, Michniae, et Mirche Vayvodae fuerunt.” [Kiemelések tőlünk.] Eredeti lelőhely: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL) P 108 Esterházy hg. lt. Rep. 2/3. Fasc. K No. 163. Mi az alábbi kiadásból idézzük: Török János: *Magyarország primása*. I–II. Pest, 1859. II. (Oklevelek) 111.

et pene Flaccidii gentilium familia, soror amplissimi archiepiscopi Strigoniensis.”⁶ A dalmát Andronicus Tranquillus egyik művét 1561-ben közreadó Johannes Cynglus az Oláh Miklósnak dedikált előszóban azt írta, hogy „a te csaláodból származott Pannónia dicső királya, Mátyás is, kinek erényeit az egekig dicsérik”.⁷ Később Istvánffy az Oláh Miklóshoz írt *panegyricus*ában szintén Mátyás rokonának nevezte az érseket, és azt állította, hogy Miklós Hunyadi Marina unokája.

A következő, aki Oláh családjáról írt, az Esterházy Pál volt. Ő valóban rokonságban állt az Oláh családdal, valószínűleg ezért is szerezte meg az Oláh-hagyatékot, azaz a fent említett négy forrást ismerte, hisz mind a négy a mai napig az Esterházy-levéltárban található. Az Oláh család legfontosabb tagja – az Esterházyak szempontjából – Miklós lánytestvére, Oláh Orsolya. Első férje Bóna György volt, a második pedig Császár Kristóf. Első férjétől született a már említett ifjabb Bóna György. Orsolya második házasságából született Miklós, aki immár Oláhcsászárnak írta vezetéknevét. Szilvási Frangepán Annával (Nádasdy Tamás nevelt lánya volt) 1560. január 21-én kötött házasságot,⁸ Orsolya nevű lányuk Dersffy Ferenchez ment férjhez. Az ő lányuk szintén Orsolya, akinek első férje Mágóchy Ferenc volt, akinek a halála után a család szolgálatában álló Esterházy Miklós feleségül vette 1612. november 22-én a megözvegyült Dersffy Orsolyát. Aztán 1624. július 21-én az immár megözvegyült Esterházy Miklós vette feleségül Nyáry Krisztinát.⁹ Ebből a házasságból született Esterházy Pál, akinek vérségiileg tehát nem volt köze az Oláh családhoz. Ennek ellenére Pál herceg az Oláh családdal való rokonságot fontosnak tartotta, és az egyik kéziratban maradt művében (*Simulacrum Pannonicae nobilitatis*, 1703) fel is állított egy teljesen fiktív genealógiát, mely azt volt hivatott igazolni, hogy mind az Oláh, mind a Hunyadi család a havaselti vajdacsaládokkal rokon, és emellett a Hunyadi és az Oláh családdal is közeli rokonságban áll. Esterházy genealógiai táblázatában egy bizonyos Ladislaus havaselti vajdának a lánya Helena, a fia pedig Ioannes. Helena Luxemburgi Zsigmonddal nemzette Hunyadi Jánost, míg testvéreinek, Ioannes vajdának a fia nem más, mint Stephanus vaivoda, azaz Oláh Miklós édesapja, István [Stoian]. Esterházynál tehát Oláh Miklós apja Hunyadi János első unokatestvére.¹⁰

- 6 Merényi Lajos: Oláh Miklós végrendelete. *Magyar Történelmi Tár* 19 (1896) 153. Az eredeti, latin szövegben Mihnea patruusként szerepel, amit hagyományosan nagybátynak értünk, de jelenthet egyszerűen atyai ágon férfi rokont is.
- 7 Zsámboky és Bóna viszonyáról lásd Imre Téglássy: János Zsámboky [Sambucus] and his Theory of Language. *Hungarian Studies* 10 (1995) 245., 247.; Ritoókné Szalay Ágnes: Janus Pannonius kiadója, Hilarius Cantiancusa. *Irodalomtörténeti Közlemények* 84 (1980) 2. sz. 131. Zsámboky gyászbeszéde: *Epistolae aliquot, et epigrammata funebris doctissimorum aetatis virosum de obitu Georgii Bonae*. Padova, 1560.
- 8 Tranquilli Partheni Ragusini: *De morum in omni Republica*. Antwerpiae, 1561. Az előszót közli Kemény József: Oláh Miklós emlékezete. *Új Magyar Múzeum* 8 (1858) 232. Tranquillus magyar kapcsolatairól lásd Ritoók Zsigmondné: Politikai szatíra Magyarországon a XVI. században. *Irodalomtörténeti Közlemények* 75 (1971) 265–266., 272.
- 9 Az esküvői meghívót lásd *Keresztvíztől sírkeresztig. Családi eseményekre szóló meghívólevelek Kassa város levéltárában (1526–1700)*. I–II. Szerk. Hanák Béla – Szabó András Péter. Bp., 2021. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak. Magyar Családtörténetek: Források 4–5) I. 115–116.
- 10 A rokonságot Oláh végrendelete, valamint az Esterházy-levéltárban található genealógiai táblák alapján lehet legjobban rekonstruálni. Merényi: Oláh Miklós végrendelete, 144–146., 154–158.; MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. G. No. 2., 4–5. Lásd még Monok István – Zvara Edina: Esterházy Pál könyvtára és olvasmányai.

Az Oláh-kutatásnak a *Hungaria* Bél Mátyás-féle kiadása (1735) adott újabb lendületet. Ennek alapján fordította Aranka György az Oláh Miklós családjára vonatkozó részt, a következő megjegyzéssel: „De ugyan ez a név, Oláh igaz nemzetségi név volt-é, vagy csak Erdélybe ragadt Oláh Miklósról s Mátéra, ezekből nem világos.”¹¹ Arankát Hunyadi János miatt érdekelte az Oláh nemzetség, elsősorban azért, mert egy 1439-ben Albert király által kibocsátott oklevélben a Hunyadiak is Oláhnak neveztetnek: Vojk és fiai, a két János, Hunyadi Oláh fiai [filii Oláh de Hunyad]. Aranka szerint Hunyadi csak ellenségei csúfolták oláhnak. Nyakatekert okoskodással be is bizonyította, hogy a Hunyadiak még véletlenül sem román, hanem székely eredetűek.¹²

Az Oláh család eredetét illetően azonban nem merültek fel kétségek a magyar kutatókban. Monumentális családtörténeti munkájában Nagy Iván az Oláh család vonatkozásában mindenben a *Hungariát* követte, és még azzal is megpróbálkozott, hogy a család egyik rejtélyes őst, Mam[n]silát azonosítsa, akit a Luxemburgi Zsigmond idejében uralkodó II. Dan vajdában (uralkodott: 1422–1426) vélt felfedezni.¹³ Karácsonyi János az első, aki a későbbiekben részletesen elemezte az Oláh-genealógiát,¹⁴ és sajnos össze is zavart mindent rendesen. Ő Manzilát megtette Drakula fiának, azaz Mihnea testvérének.¹⁵ Így aztán, mivel Oláh Miklós apja István [Stoian] Manzila fia, így Oláh Miklós Karácsonyi szerint Drakula dédunokája.¹⁶ Oláh István apja, Manzila, Karácsonyi szerint 1445–1447 táján születhetett. Drakula megölésekor (Karácsonyi szerint ez 1477-ben történt) István [Stoian] 10 éves korában menekült Erdélybe. Azt Karácsonyi is észreveszi, hogy elmélete teljesen ellentmond annak, amit Oláh a *Hungariában* ír, de ezt elintézi azzal, hogy amit Oláh állít, az egyszerűen nem igaz. Karácsonyi érvelése teljesen önkényes, hisz minden konkrét bizonyíték nélkül állítja azt, hogy Drakula Oláh Miklós nagyapja volt. Az is érthetetlen, hogy Manzilát miért teszi meg Mihnea testvérének, és hogy Oláh István [Stoian] testvérét, Stanciult miért azonosítja Țepeluș vajda (uralkodott: 1477–1482) Danciul nevű fiával, aki 1510-ben Szeben főterén részt vett Mihnea megölésében.¹⁷ Manzila feleségéről, Hunyadi Marináról Karácsonyi ezt írja:

„M megbocsátható, de tisztelettel félreteendő Oláh Miklós azon nagyzó állítása is, hogy az ő nagyanyja, Manzila neje, Hunyadi János kormányzó nőtestvére, Marina lett volna. Fentebb kimutattuk, hogy nagyatyja csak 1445 körül született, csak 1465-körül

In: Esterházy Pál, *a műkedvelő mecénás. Egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén*. Szerk. Ács Pál – Buzási Enikő. Bp., 2015. 203–204.

11 Minderről részletesen lásd Nagy Levente: *A holló, a gyűrű és a sárkány jegyében. Magyar, román és lengyel Corvinusok Drakulától Esterházy Pálig*. Bp., 2014. 75–81.

12 Aranka György: Az Oláh nemzetségről. Román Nemzeti Levéltár col. Aranka. Nr. 88. fol. 1^r.

13 Minderről legutóbb részletesen lásd Miskolczy Ambrus: *A Hunyadi-per. A mítoszok valósága és a valóság mítoszai párbeszédben*. Bp., 2022. 34–41. Ezúttal szeretnénk köszönetet mondani a szerzőnek, hogy kéziratát még a megjelenés előtt a rendelkezésünkre bocsátotta.

14 Nagy Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*. I–XII. [XIII.] Pest, 1857–1868. VIII. 212–215.

15 Karácsonyi János: Az oláhországi (havaselvi) vajdák családfája. *Századok* 44 (1910) 177–192.

16 Uo. 179.

17 Uo. 178., 191.

nősült, lehetetlen tehát, hogy az 1456-ban 68 éves korában meghalt kormányzónak 1465 táján férjhezmenendő nőtestvére lett volna.”¹⁹

A román történetírás ezen a ponton kapcsolódott be a vitába. Ștefan Bezdechi teljesen jogosan kritizálta Karácsonyi következetlenségeit.¹⁸ Szerinte Manziláról (egyébként román szempontból furcsa névnek tartja, ami igaz is) legegyszerűbb bevallani, hogy nem tudunk semmit, ezért kár hipotéziseket gyártani róla.¹⁹ Istvánról [Stoian], Oláh Miklós apjáról Bezdechi elhiszi, amit Oláh Miklós írt, azt tudniillik, hogy fejedelmi családból származott, holott erre semmi bizonyíték nincs. Ahogy Oláh Miklósnak azt a megállapítását is elfogadja, hogy Hunyadi Marina létezett és Manzila felesége volt.

Aurelian Sacerdoțeanu szerint a Manzila valamely más névalaknak [Măncilă, Mânzilă, Mașil] eltorzult változata. Megfontolandó az az állítása, hogy egy 1523. szeptember 12-én kiállított oklevélben szereplő Radu Mașil Șătrar [șătrar = szállásmester, aki a hadjáratok alkalmával a fejedelmi sátrat és az ágyúkat felügyelte] ennek a Manzila családnak a leszármazottja lehetett. Ugyanakkor Sacerdoțeanu visszakanyarodik Karácsonyihoz és azt állítja, hogy Manzila Drakula mostohatestvére volt.²⁰ Sacerdoțeanu tanulmányának megjelenésével egy időben Tonk Sándor jelezte, hogy a Manzila=Drakula (mostoha)testvére koncepció nem igazolható. Ugyanígy azt is, hogy Oláh Miklós nagybátyjának, Stanciunak a fia, Péter nem lehet azonos Radu Paisie (uralkodott: 1535–1545) havasalföldi vajdával, holott Oláh írásából (*Hungaria*, Scepperhez írt levél) erre lehet következtetni. Azt is jelzi, hogy Hunyadi Marina létét más forrás nem erősíti meg. Megoldást nem kínál.²¹

A legkomolyabb kísérlet eddig Manzila azonosítására Pavel Chihaiia tollából született. Chihaiia abból indult ki, hogy Szép Radu (Drakula vajda testvére, uralkodott: 1462–1473, 1473–1474), miután átvette a hatalmat Drakulától, 1462. augusztus 15-én azt írta a brassóiaknak, hogy értesítsék az oda menekült bojárokat (Mihail, Stan, Mircea és Mânzea), hogy ha hűséget fogadnak neki, visszatérhetnek Havasalföldre.²² Ez a Mânzea azonos lehet Manzilával, állította Pavel Chihaiia.²³ Mânzea 1462 után Szászföldön maradt, mert 1472. június 12-én a dușești-i birtokból Mânzea [Mânje] részét Radu vajda a hozzá hű bojároknak adományozta.²⁴ Később Vlad Călugăru, Vlad Draculnak (Drakula apja) törvénytelen fia, egyik levelében azt kérte a brassói tanácstól, hogy a Mânzeától egy bizonyos Janko [Iancău] által ellopott három lovat és ékszereket szerezze vissza Jankótól és küldjék el neki, mert azok őt illetik.²⁵ A levél datálatlan, de mivel Vlad Călugăru 1482–1495 között uralkodott, csakis akkor íródhatott. Mindez azt jelenti, hogy Mânzea 1462 után haláláig

18 Karácsonyi János: Az oláhországi (havaselvi) vajdák családfája. *Századok* 44 (1910) 190–191.

19 Uo. 192–193.

20 Ștefan Bezdechi: Familia lui Nicolau Olahus. *Anuarul Institutului de Istori Națională* 5 (1928/1930) 63–86.

21 Uo. 73.

22 Aurelian Sacerdoțeanu: Stema lui Dan al II-lea în legătura cu familie Huniade și Olah. *Revista Muzeelor* 5 (1968) 5–16.

23 Vö. Tonk: Diplomele de înnoobilare.

24 Ioan Bogdan: *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolele XV și XVI*. București, 1902. 70–71.

25 Pavel Chihaiia: *Arta medievală*. I–V. București, 1998. II. 250–251.

a Szászföldön maradt, és valamikor 1482–1495 között halt meg. Ez azt is jelenti, hogy Drakulához mindvégig hűséges maradt, hisz épp ezért nem térhetett vissza Havasalföldre. Ugyanakkor Oláh folyamatosan azt hangoztatta, hogy apja épp Drakula zsarnoksága elől menekült Mátyás királyhoz, zsenge gyermek korában. Drakula 1456 júliusában foglalta el Havasalföld trónját Hunyadi János segítségével. Oláh Miklós apja tehát ezután menekülhetett Erdélybe, valamikor 1462 novembere előtt, amikor is Mátyás Drakulát elfogta és magával vitte Budára. Ha Oláh Miklós apja a meneküléskor még gyerek volt, akkor biztosan nem egyedül, hanem csakis az apjával, azaz Manzilával [Mânzea] menekülhetett Erdélybe. A fenti dokumentumok viszont azt igazolják, hogy Manzila Drakula hűséges embere volt, és épp hogy a Drakulát váltó Szép Radu elől menekült Erdélybe. Épp ezért véleményünk szerint Chihaia elmélete is csupán feltételezésként vehető számításba.

Oláh Miklós legutóbbi monográfiusa, Cristina Neagu a család eredetével nem sokat foglalkozott, hanem részben visszatért Karácsonyi elméletéhez és Manzilát megtette Drakula testvérenek, ugyanakkor pedig elfogadta Hunyadi Marina létezését is, amit Karácsonyi, mint láttuk, csupán Oláh Miklós nagyzólag megállapításának tekintett.²⁶

Magyar részről ugyanakkor Karácsonyi után érdemben senki sem tanulmányozta az Oláh család eredetét. Nyilván érdekesebb volt a Hunyadi család, mellyel jócskán foglalkoztak és foglalkoznak még ma is műkedvelő dilettánsok és komoly szakemberek is. Ez utóbbiak közül Hunyadi Marina létezését mindenki szkeptikusan fogadta. Elsőként Elek Lajos, aki 1940-ben egy polémikus, ugyanakkor higgadt és jól dokumentált nagy tanulmányban az alábbi következtetésre jutott:

„Az Oláhhoz időben legközelebb eső Stanciul, Dan és Péter személyének azonosítása is igen nagy nehézségekbe ütközik, Manziláé meg éppenséggel lehetetlen. Neve szokatlan, ha nem hiba, akkor kétségkívül valamely ismeretlen eredetű ragadványnév lappanghat alatta, azonban viselőjét így is hiába keressük. Nem találjuk nyomát Hunyadi állítólagos Marina nevű nővérenek sem. Így tehát, sajnos, meddőnek kell tekintenünk különböző nagynevű kutatók ernyedetlen buzgalmát, hogy az Oláh által emlegetett házasságot személyi és időbeli nehézségek ellenére valamiképpen mégis elhelyezzék.”²⁷

E. Kovács Péter azt írja, hogy „Jánosnak valószínűleg két leánytestvére is volt: Klára Dengelegi Pongrácz György erdélyi alvajda felesége lett, a másik testvér kilétét homály fedi”.²⁸ Kubinyi András úgy véli, hogy a „Hunyadi másik leánytestvére Szentgyörgyi Székely Jánoshoz ment hozzá. Ez utóbbi fia vagy testvére lehetett az 1461-ben meghalt

26 *Documenta Romaniae Historica*. [Seria B.] I–XXXVIII. Ed. Ștefan Ștefănescu et al. București, 1965–2009. (= DRH seria B.) II. 235–236.

27 A levél a brassói levéltárban található, mai jelzete: Arhivele Naționale ale României. Fond Primăria orașului Brașov. Colecția de documente Stenner. Seria 1. Slavo-română. Nr. 197. Elektronikusan is elérhető az <http://arhivamedievala.ro> oldalon (legutóbbi megtekintés: 2023. december 7.). Kivonatossal ismertette Bogdan: *Documente și regeste*, 251.

28 Cristina Neagu: *Servant of the Renaissance. The Poetry and Prose of Nicolaus Olahus*. Oxford, 2003. 374., 376.

Székely Tamás vránai perjel. A későbbi esztergomi érseknek, Oláh Miklósnak állítása ellenére sem igazolható anyai ágú Hunyadi leszármazása.”²⁹

A fentieket összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az Oláh Miklós által közölt adatok alapján felállított genealógiákkal kapcsolatban az alábbi ellentmondások és kérdések vehetők fel:

1. Kicsoda Manzila?
2. Létezett-e valóban Hunyadi Marina?
3. Az Oláh család valóban rokonságban állt-e a Hunyadi családdal?
4. Kicsoda Stanczul fia Péter, akitől Oláh Miklós állítása szerint maga is a családra vonatkozó információkat megszerezte?

Az újonnan napvilágra került források segítenek eligazodni ezekben a kérdésekben, ugyanakkor azonban új kutatási irányokat is kijelölnek.

Új források az Oláh, a Hunyadi és a Drakula családok genealógiájában

Az alábbiakban ismertetendő új források az Oláh Miklós-levelézéskiadás forrásfeltáró munkálatai során kerültek elő az Esztergomi Prímási Levéltár és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL) fondjai közül. Míg az esztergomi irat³⁰ Oláhnak mint esztergomi érseknek a hagyatékában található, addig a MNL OL-ban fellelhető dokumentumok³¹ az Esterházy családi levéltárban maradtak fent, s erre a fentebb már vázolt Oláh-Esterházy rokonság adja a magyarázatot. A családfákat bővebben ismertetjük, a leveleknek csak a genealógiára vonatkozó részeit foglaljuk össze. A szövegközlésnél igyekeztünk betűhívek maradni, mivel nem minden esetben sikerült megnyugtatóan tisztázni, milyen helyre vagy személyre történik utalás, így nem tudtunk volna minden esetben standardizálni. A két levél az Oláh Miklós-levelézés kritikai kiadásában természetesen megjelenik.

1. *Genealogia Reverendissimi Domini Nicolai Olahi Archiepiscopi Strigoniensis etc. ex relatione Petri Olah, vaivode Transalpinensi*

[Prímási Levéltár. Acta Radicalia. Classis T. 45. caps. fol. 380. s. d. 1553. május utáni a cím alapján, Liszthy János kézírásával lejegyezve, Oláh autográf javításaival. Tisztázat. 1. kép.]

Az irat tartalmaz egy családfát és mellette egy jegyzéket a család birtokairól.

A családfa Marinával kezdődik, aki Hunyadi János húga és *Mancilla de Robnsthain* (!) felesége. Marina gyermekei: *Stanchwl Krwthomfleas*, *Stephanus Olah*, *Danus Zkwrthwl*, *Radwl Zkwrthwl*, *Danus Kwrthwljatho* és *Theodora*.

29 Elekes Lajos: A Hunyadi-kérdés. In: *Mátyás király emlékkönyv*. I–II. Szerk. Lukinich Imre. Bp., 1940. I. 40–41.

30 Prímási Levéltár. Acta Radicalia (= PL AR) Classis T. 45. caps. fol. 380.

31 Több irat is idekapcsolódik, de mindenekelőtt MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F No. 6., 11., 13. További, későbbi másolat: MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F. No. 14.

Genealogia R^{mi} Domini Nicolai Olahi
 Archiepi Strigomien. &c. ex relatione
 Terri Olah. varuode' Transalpinen.

1380

Magister hirsingianus
 & de ius. qui genuit,

Item Olah & de ius,
 & hirsingianus Transalpinus
 qui genuit,

Christophorum.

Nicolauum Olah hirsingianum
 Strigomien.

Magnum Olah qui
 genuit,

Egonam
 Annam
 Mergen.

Sigismundum Olah qui genuit
 & vocat. Barbara
 hirsingianus

Vasclum Olah qui ux
 hirsingianus qui genuit

Nicolauum Gaspar
 & hirsingianus.

hirsingianus qui magister
 & Nicolo Olah.

Dicitur quod hirsingianus ordinatus est
 in archidiacono & postea magister gallicus
 Curiam suam iuxta Romanam. &c.
 Quam ob rem Romanum Maximianum
 sine Matrimonio ipse magister fuit
 quondam datus Maritima & Italia
 Episcopus magister hirsingianus in Transalpinis
 fuit, cui hirsingianus maxima gemitus.

Damus hirsingianus qui
 genuit filium hirsingianum
 qui fuit vocat. & hirsingianus
 hirsingianus qui genuit

Magister hirsingianus
 hirsingianus Transalpinus
 qui fuit Olah in Transalpinis
 hirsingianus, & vocat. hirsingianus
 hirsingianus & hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus hirsingianus

Magister hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus

Pater hirsingianus vocatum
 magnum in Transalpinis
 qui non habuit uxorem.

Nomina uxorum qui fuerunt
 Domini Maxim. hirsingianus
 hirsingianus.

Damus hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus & hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus.

In Transalpinis casum hirsingianus
 lingua corni & hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus hirsingianus

Damus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus

Pater hirsingianus
 & hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus

Filius hirsingianus quem
 dicitur & hirsingianus hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus dicit.

Villam hirsingianus & hirsingianus
 hirsingianus hirsingianus.

1. kép

Stanchwl Krwthomfleas fia *Petrus Olah de Argjes*, havasalföldi vajda, akinek a fia *Christopherus*.

Stephanus Olah Barbara Hwzarral nemzette: *Nicolaus Olaht*, *Matheus Olaht*, *Ursula Olaht* és *Helena Olaht*. *Nicolaus* esztergomi érsek lett. *Matheus* gyermekei: *Thomas*, *Anna* és *Michael*. *Ursula* és *Christophorus Chazar* közös gyermeke *Nicolaus Chazar*, *Ursula Georgius Bonával* közös gyermeke pedig *Georgius Bona*. *Helena Olah* férje *Nicolaus Olaz*.

Danus Zkwrthwl lánya egy bizonyos *Helena*, akinek a férje *Drakula* vajda, közös gyermekük: *Mihne* vajda, aki pedig *Mirche* vajdát és *Annát* nemzette, utóbbi egy moldvai vajdához ment hozzá.

Danus Kwrthwljatho írástudó volt és fiatalon meghalt.

Radwl Zkwrthwl havasalföldi nagybojár, akinek nem volt felesége.

Theodorát pedig még ismerte gyerekkorában Oláh Miklós.

A családfa mellett birtokok felsorolásai következnek.

Marina úrnő, Hunyadi nővére birtokainak nevei: Havasalföldön egy várat, amit oláhlul *Corvi de Piatrónak* neveznek, magyarul Hollókőnek, bír *Theodora* úrnő a hozzá tartozó [területekkel együtt]: *Domonesth* városa, *Tithesdt*, *Chýpar*, *Bwgjaza*, *Maýnest*, *Ilho* és *Cztobbýest*. *Kýnen* nevű falu, amit a szerzeteseknek adtak.

Radwl Zkwrthwl birtokai: *Argjes*, *Zeletrek*, *Zwor*, *Bagýesch*.

2. Drakula László levele Oláh Miklóshoz

[Prága, 1543. december 2.³² MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F No. 6. Egy levél, két másolatban: az első (fol. 14–17.) a második (fol. 18–21.) tisztázata. A második sem az eredeti misszilis, azonban Oláh autográf javításait tartalmazza. A levél egy mondat közepén megszakad, mellékletként azonban tartalmaz egy családfát, mely a levél alapján készült. A második kópia családfáját Oláh rajzolta. 2/1–2. kép.]

E levél szerint *Vlad* vajdának három fia volt: *Mýhne* vajda, *Stephanus Olah* és *Ludovicus Draculya*.

Mýhne vajdának a gyermekei: *Mýrcze* és *Anna*.

Stephanus Olah gyermekei: *Nicolaus*, *Matheus*, *Ursula* és *Helena*. *Matheus* gyermekei: *Thomas*, *Michael* és *Anna*.

Ludovicus fia pedig a levélíró *Ladislaus Dracula*.

A levélben azonkívül *Ladislaus* azt állítja, hogy *Mátyás király* egy nőrokonát hozzáadta az ő és Oláh közös nagyapjához (*avus*), *Drakulához*; *Mihnea* megöléséről pedig hasonlóképp ír, mint Oláh a *Hungariában* és a *Scepperhez* írt levelében.

32 A kiadást lásd *Olahus: Epistulae*, II. (1534–1553) 293–294.

18

OLAH

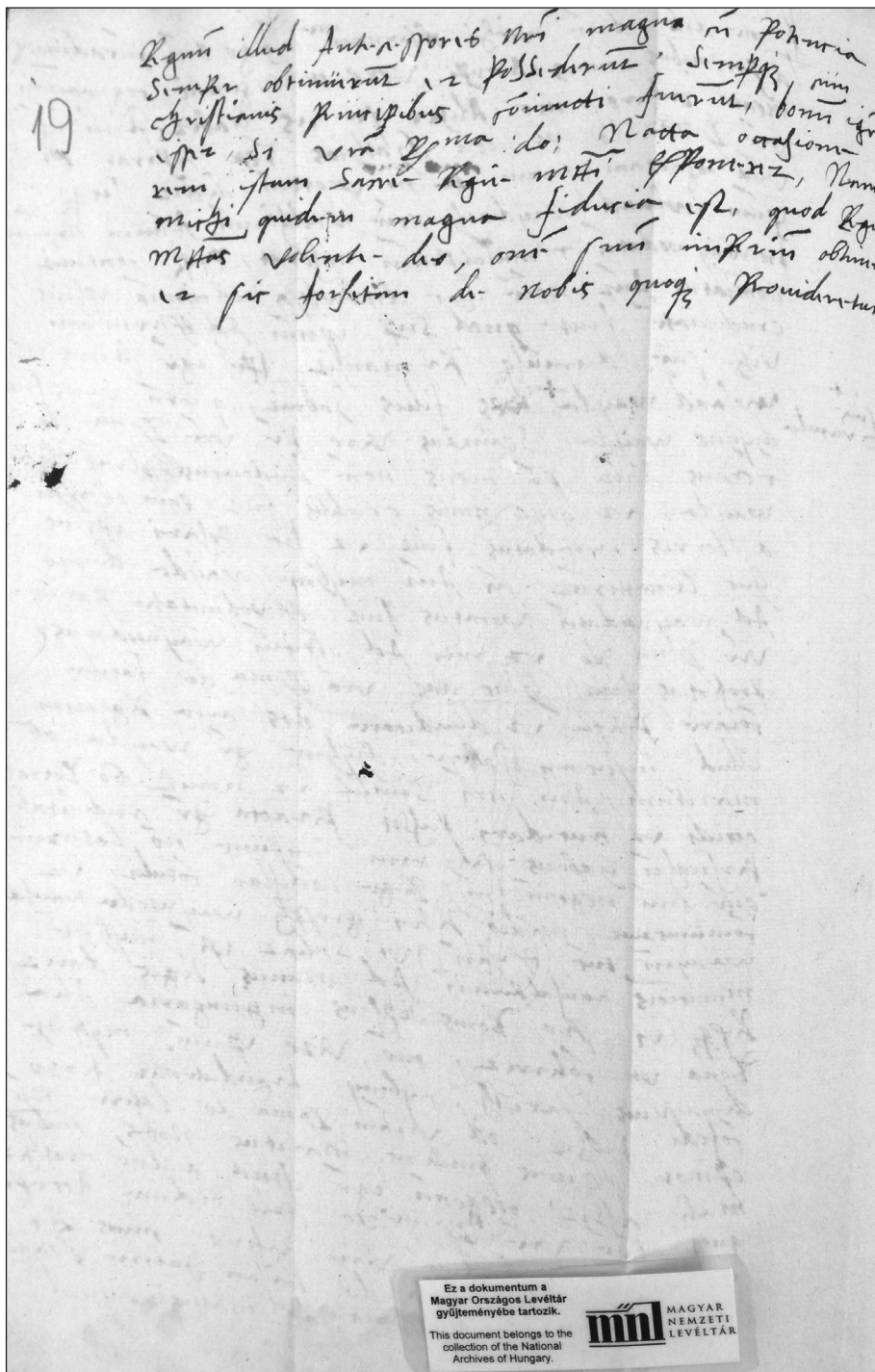
Dum dicitur dicitur nobis obsequium, Igo enim quodammodo
 a parentibus meis Aucti, Vere et ingenuo regnacionem
 meam exero, nec Aliter si vis Gabus, Annus igitur
 vni. G. m. do. et men. d. h. b. i. s. r. e. r. a. t. et
 vna regnatam suam ~~et~~ in uxorem dedit, siqz
 ipsum meload wajdath non Ladislauum suum uxorem
 suam wajdath ~~et~~ mansalpinum miserat, siqz contulit
 Nominatus dicitur non Got drakulija, ob nimia ipsius
 crudelitate fuit. quod dicitur ipsum Ad ~~et~~ m. m. m. m.
 v. h. p. u. d. i. m. u. l. g. p. r. m. a. i. s. i. s. i. t. igitur Annus vni.
 meload wajdath ~~et~~ filios Gabus, quorum unus fuit
 d. i. g. h. e. wajdath, secundus vero p. r. v. n. d. u. a. d. o.
 et unus Annus p. r. u. e. u. s. non Ludovicus, drakulija
 wajdath, et quia nimis crudelis fuit, eam ob rem
 a baris interdictus fuit, et sic postari ipsius
 que de uenit, in Annus mijem wajdath d. m. i. s.
 Ad wajdath uocatus fuit, et uoluntate patris
 vni. G. m. do. et mi. Ad officium wajdath
 profectus fuit, Gue itaqz vna G. m. do. Facillit
 tiam post et diuinitatem nos circa Regnum
 illud Justitiam Gabus, d. i. g. h. e. wajdath, ob
 in heritum Annus vni. Simul et simul. G. o. Corrob
 ocidi et uicidari fuit. Praeta igitur crudelitate
 persuasi Gabus p. r. v. n. i. n. s. i. m. n. o. l. a. t. u. r. i. m.
 om. sui negotii in. Reg. Ladislauo reuoluit, et
 combinciam, medio p. h. i. q. r. o. s. t. wajdath
 wajdath vni. G. m. do. et Saluz ip. mijem
 minucios mansalpinum Ad manis Regis dant,
 Reg. i. p. o. u. o. m. i. s. i. p. s. i. u. s. i. n. g. i. n. g. a. r. i. a. A. h. a.
 bona et schuz, quo vno p. r. u. i. m. i. j. e. m.
 dampnis facijit, r. i. b. u. i. j. fraudulenter pro
 solodi fessit, et vna G. m. do. l. a. p. r. i. n. o.
 opinor, Cuius quidem in heritus nobis, onibus
 mah. officij, negotii igitur stud. a. d. u. o. m. a. t. h. o.
 quoz, p. r. v. n. d. u. a. d. o. tali ordm. Aucti.
 et ita, ut Audim vni. m. p. r. o. o. m. i. s. L. i.
 memoriam vna G. m. do. p. r. s. a. n. G. a. b. u. s. P. o. s. t.
 b. m. igitur iam vna G. m. do. intelligit, quod

Ez a dokumentum a
Magyar Országos Levéltár
gyűjteményébe tartozik.

This document belongs to the
collection of the National
Archives of Hungary.

MAGYAR
NEMZETI
LEVÉLTÁR

2/2. kép

3. Oláh István levele Oláh Miklóshoz

[Szászváros, 1520. április 22.³³ MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F No. 11. Minden bizonnyal eredeti levél, az autográf volta kérdéses; magyar nyelvemlék. 3. kép.]

A levél az Oláh család felemelkedésében fontos szereppel bír, benne István adatokat közöl a család származásáról, illetve ígér fiának egy *registrumot*, ami azon faluneveket tartalmazza, amelyek a család birtokában voltak. (Lehetséges, hogy az esztergomi iratban közölt listához van köze.)

A levélben István azt írja, hogy az ő anyja és *Mjyhne* vajda anyja atyafiasok voltak, ami a korabeli szóhasználat tanúsága szerint azt is jelentheti, hogy egy apától származnak, illetve – ahogyan ma is használjuk – tágabb értelemben véve: apai ágon rokonok. Elmondja továbbá, hogy fivérének, *Stanzulnak Cravttemflas* (azaz Káposztáshús) volt a vezetékneve, ami a szász–oláh eredetre utal.

4. *Genealogia Nicolai Olahi*

[MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F No. 13. s. d. 1553. május előtti, de Oláh saját kezű javításai 1553. május utániak. Vázlat. 4. kép.]

A családfa sok tekintetben az esztergomi családfához kapcsolható, de nem lehetséges annak a közvetlen előzményeként értelmezni.

A családfa egy közelebről meg nem nevezett ősatyával (*Pater*) kezdődik, akinek a gyermekei: *Ioannes Huniades*, *Iwasco* és *Marina*.

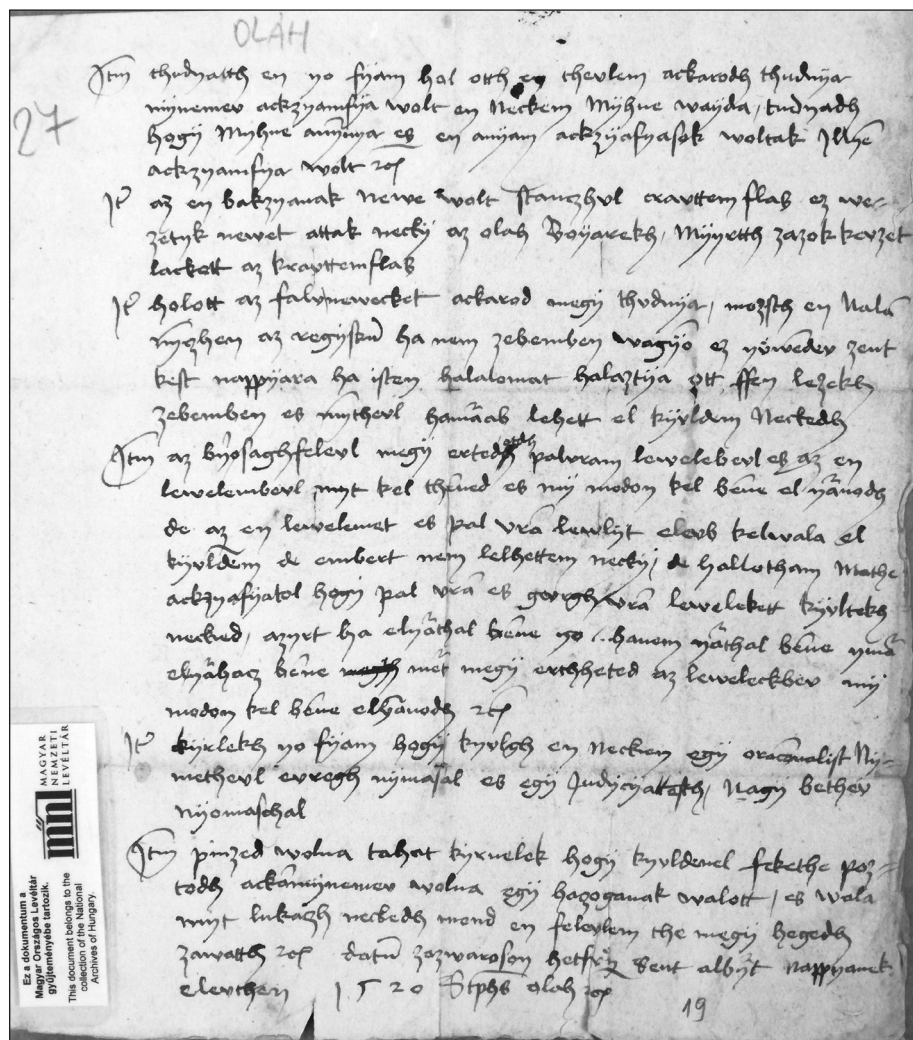
Hunyadi János ágán nem sok újdonságot találunk, fiai: *Ladislaus* és *Mathias*, utóbbi fia *Joannes*, aki pedig *Christophorus*t nemzette.

Marina Mamzillához, havasalföldi első bojárhoz ment hozzá és hozományul fivéréből, Hunyadi Jánostól kapta Hollókő várát Havasalföldön. A Hunyadi név és a Havasalföldön (*in Transalpina*) Oláh Miklós beszúrása. Marina gyermekei *Stephanus Olah*, *Stansulus Crautenflees*, *Danus Zkwrthwl*, *Radul*, ifjabb *Danus* és *Dorothea*.

Olah Stephanus és felesége, *Barbara* gyermekei: *Nicolaus Olahus*, *Matheus*, *Ursula* és *Helena*. *Matheus* nemzette *Thomast*, *Annát* és *Michael*t; *Ursula* gyermekei pedig *Nicolaus Chasar* és *Georgius Bona*. Oláh Miklós neve mellett az *Archiepiscopus*, illetve Orsolya gyermekeinek nevei Oláh autográf beszúrása.

Stansulus (akinek a nevét Oláh Miklós javítja *Stanzlus*-ról) *Crautenflees* nemzette *Petrus* vajdát, akinek pedig a fia: *Christophorus*.

33 A levél szövegkiadását, illetve a levél születésének körülményeiről bővebben lásd Szilágyi Emőke Rita: Oláh István levele fiához, Miklóshoz. Egy régi magyar nyelvemlék 1520-ból. *Irodalomtörténeti Közlemények* 125 (2021) 210–225.

3. kép

Danus Zkwrthwl lánya volt Helena, aki Drakula vajdához ment hozzá, közös gyermekük Mihne vajda, aki nemzette Mirchét és Annát.

Radul nőtlen maradt.

Ifjabb Dan.

Dorothea pedig özvegyen élt Havasalföldön. Az *in Transalpina* Oláh Miklós autográf beszúrása.³⁴

34 A genealógiáról lásd még Marian Coman: Cross-Cultural Genealogies. Wallachian Pretenders and Their Rhetoric of Birthright in the 16th. In: *Century Genealogisches Wissen in Mittelalter und Früher Neuzeit. Konstruktion – Darstellung – Rezeption.* Hrsg. Giuseppe Cusa – Thomas Dorfner. Berlin, 2023. 347–352.

Genealogia Nicolai Olahi. 35

OLAH

*Joannē Hinnadi's hungari
Gubernatoris Comiti
Bistrinū genit
qui dicitur*

Laiflam

*Mathiam
Corinum
hungari Regem
qui genit. Notum*

*Joannem
Duxem
qui genit.*

*Christoph
rum.*

franco rum

*Nicolai Olahi
Archiep
Sr
Mathiam qui
genit.*

*Choma
Amam
Michaly*

*Vasulau
gtr genit
helenam
Helenam*

*Hrisles
et alii
1200*

*Patet
genit*

*Marina m
Mam Zilhe primario
Borisoni Transilvano,
habitu in d. timia
Joanne, f. h. castrum
Corin f. in Holokro
in Tran/Alpina*

*Stangalony
Stangalony
Crankenflus
qui genit.*

Christophoz

*Dani. genit
Lacuna
Zkronspol
his genit.*

*helenam qui
ex Dracula
Vasij woda
genit.*

*Mihai
Vasij woda
qui genit.*

*Mihai
Amam*

*Padulum qui vicit a libris viciary.
Dany Junorem.
Dorotheum qui vicit a libris vicia.
in Tran/Alpina*

Ez a dokumentum a Magyar Országos Levéltár gyűjteményébe tartozik.
This document belongs to the collection of the National Archives of Hungary.

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR

24

4. kép

Manzila, Stanzul, a két Dan, Theodora és Marina

Manzila de Robinsthain: forrásaink azt állítják, hogy havasalföldi nagybojár volt [magno boiaroni in Transalpina], a név jelentése alapján elképzelhető, hogy szász–német környezetben nevelkedett. Forrásaink alapján biztosan állíthatjuk, hogy létezett, még akkor is, ha egyelőre személye nem feleltethető meg az eddigi szakirodalom egyetlen azonosításával sem (lásd a fentebb említett Karácsonyi-, Sacerdoțeanu- és Chihaia-féle elméleteket). A kéziratban *Robnsthain* alak szerepel, azaz o-val, de véleményünk szerint szövegromlással van dolgunk. A helyes alak: *Rabnsthain* [Rabenstein] lenne, ami nem más, mint Hollókő szász/német fordítása. Azaz Manzila de Rabenstein nem más, mint Hollókői Manzila, ami csak megerősíti azt az adatot, hogy Hunyadi Marina és férje, Manzila központi birtoka Hollókő volt.

Saját apján és Stanzul nevű nagybátyján kívül Manzila és Hunyadi Marina többi gyermekéről Oláh Miklós nem emlékezett ugyan meg, de a korabeli havasalföldi forrásokban felbukkannak ilyen nevű személyek. A Târgoviștén 1501. szeptember 1-én kiállított oklevélben Radu cel Mare vajda (uralkodott: 1495–1508) a Badea zsupán és Dan Scurtul közötti birtokvitában megerősíti Badea tulajdonjogát Comarnic falu és Cioreacul hegység felett.³⁵ A Neagoe Basarab (uralkodott: 1512–1521) Curtea Argeșen [Argyasudvarhely] 1514. július 14-én kelt oklevele szerint egy bizonyos Stoica megvásárolt Radu Scurtultól egy gyümölcsöst.³⁶ Nem kizárt, hogy az ezekben az oklevelekben említett Dan és Radu Scurtul Oláh Miklós nagybátyjai. Ráadásul az 1514. évi oklevelet Dan Scurtul állította ki, akiről feltételezhető, hogy azonos azzal a Dan Scurtullal, akiről a prímási levéltárban található genealógiában (1. forrás) olvashatunk: „[qui genuit] Danum [Z]kurthwlyatho virum litteratum et prudentem, qui in juventute mortuus est” [„aki nemzette a fiatalon meghalt, írástudó és okos férfiút, Dan Scurtul”].

A genealógiákban (1. és 4. forrás) szereplő másik Danról és Theodoráról egyelőre csak annyit tudunk, amennyit a genealógia szerzője elárul. Eszerint Radu Scurtul szintén havasalföldi bojár volt, és anélkül halt meg, hogy megházasodott volna. Nagyon érdekes a Theodoráról szóló információ, amit hitelesnek is kell tartanunk, hisz az esztergomi irat szerint maga Oláh Miklós állította azt: „filium Theodoram quam dictus dominus archiepiscopus se in puericia novisse dicit”.³⁷ A másik most előkerült családfába pedig Theodoráról [Dorothea] szólva azt tudjuk meg, hogy özvegyként élt Havasalföldön.³⁸ Ezek szerint tehát Theodorát kisgyermek korában Oláh Miklós személyesen is ismerte és később is nyomon követte az életét. Még érdekesebbek a Dan II. Scurtulról szóló információk, melyek azonban, amint azt a későbbiekben még látni fogjuk, nem feltétlenül hitelesek. E szerint Dan II. Scurtul leánya, Helena Drakula vajda felesége volt („Danum Zkwrthwl, qui genuit filiam Helenam, que fuit uxor Drakwlje waywodę”),³⁹ és ebből a nászból született a már emle-

35 DRH seria B. IV. 26.

36 Uo. 249–250.

37 PL AR Classis T. 45. caps. fol. 380^r.

38 MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F. No. 13.

39 PL AR Classis T. 45. caps. fol. 380^r.

getett Mihnea vajda, akiről az esztergomi genealógiában ugyanazt olvashatjuk, mint Oláh Miklós *Hungariájában* (Szeben főterén Jaksics Demeter megölte).

A genealógiákban világosan elkülönül a családnak egy magyar, egy román és egy szász ága. Ez utóbbit Oláh Miklós nagybátyja, Stanczul képviseli, akinek, mint már említettük, szász vezetékneve⁴⁰ [Krautemflaisch] van, mivel szászok között tartózkodott. A magyar ágat Oláh Miklós apja képviseli, akinek a vezetékneve [Oláh] magyaros, ahogy egyébként Stanczul fia, Péter is már az Oláh vezetéknevvel szerepel. Ezzel szemben a két Dan, valamint Radu hamisítatlan román vezetéknevvel [Zkwrthul~Scurtul, jelentése: 'rövid'] szerepelnek, ami minden bizonnyal az Oláh-hoz hasonlóan kezdetben ragadványnév lehetett. A nyilvánosságnak szánt írásaiban (a Scepperhez írt levél, *Hungaria*) Oláh Miklós a családnak csak a magyar–szász ágáról írt, a romános ágat inkább homályban hagyta, még annak ellenére is, hogy a *Hungariában* és a végrendeletében Mihnea vajdáról megemlékezett, aki, mint láttuk, a család román ágából származott.

Exkurzus: Hunyadi Marina és birtokai

Véleményünk szerint az esztergomi genealógia (1. forrás) perdöntő bizonyíték arra, hogy Hunyadi Marina létező személy volt. Hunyadi János lánytestvérének a létezését az is megerősíti, hogy az irat pontosan felsorolja Hunyadi Marina havasalföldi birtokait: „Nomina bonorum que fuerunt domine Marine sororis Ioannis Hwnyadis.” Az iratban felsorolt nyolc birtokot sikerült azonosítani, és a korabeli havasalföldi okiratokban adatokat is találtunk róluk.

Downest oppidum [Domnești, Argyasudvarhely mellett (ma már beolvadt a városba)]. Radu de la Afumați (uralkodott: 1522–1529) Târgoviștén 1523. április 4-én kelt oklevelében megerősíti az argyasi kolostornak a falu feletti tulajdonjogát.⁴¹ Tehát ekkor a falu már nem volt a Hunyadi család birtokában.

Tithesdi [Titești, Vâlcea megye]. Szintén a fent említett Radu vajda 1526. június 1-ei oklevelében a falut Neagoe kincstárnoknak adományozta. A másik Hunyadi Marina-birtokot is (*Bwgyaza* = Budeasa) ugyanekkor adományozta a vajda Neagoe kincstárnoknak.⁴²

Chypar [Ceparii Ungureni és Ceparii Pământeni, két egymás mellett lévő település Argeș megyében Argyasudvarhely mellett. Érdekes az Ungureni elnevezés (ungur = magyar), ami talán arra utalhat, hogy eredetileg magyarok lakták.] A Pitești-en valamikor 1519. január–augusztus 10. között kelt oklevelében Neagoe Basarab vajda megerősíti Dragomir sáfár tulajdonjogát Ceparii felett.⁴³

40 A vezetéknevekről és családnevekről lásd Szilágyi: Oláh István levele, 221–222.

41 DRH seria B. II. 410–411.

42 DRH seria B. III. 28–35.

43 DRH seria B. II. 336–337.

Maynest [Mănești vagy Măinești, Olt megye]. 1518. január 28-i oklevelében Neagoie Basarab vajda Harvat kancellárnak [logofet] adományozza a Mănești mellett lévő Doicești falut.⁴⁴

Ilho [pontosan nem sikerült azonosítanunk]. Nagyon valószínű, hogy egy ma már nem létező településről van szó.

Cztobbyest [talán a korabeli Cibănești (Ciobănești) helységgel lehet azonos]. Radu cel Mare (uralkodott: 1495–1508) vajda 1502. március 9-én kelt oklevelében a falut Radu és Péter zsupánoknak adományozta.⁴⁵

Villam Kynen [Cîineani vagy Căineani. Vöröstorony melletti falu és határátkelőhely]. A mellette lévő Genune volt a vámszedőhely. A vámot a Cozia kolostor szerzetesei szedték, és őket is illette a vám. Elsőként Mircea vajda adományozta a vámszedési jogot a kolostornak 1415. március 28-án kelt oklevelében.⁴⁶ A 15–16. század folyamán a vajdák többször is megerősítették a kolostornak ezt a jogát. Ez az adat megerősíti Manzila de Robinsthain szász származásáról felvetett hipotézisünket. Mint a vöröstoronyi vár német kapitánya bírhatta Căineani falut, majd a Marinával való házassága révén a falu Marinához kerülhetett, amit aztán később a Cozia kolostornak adtak a havaselvi vajdák.

A Marina-birtokok közül a legérdekesebb természetesen *Corbii de Piatră*, azaz Hollókő, melyről az esztergomi iratban (1. forrás) ez áll: „... in Transalpina castrum Walachika lingua Corvi de Piatra vocatum Hungarice Hollokew possidet domina Theodora cum pertinentiis.” Az 1553. május 7. előtt készült és Oláh Miklós saját kezű javításait tartalmazó genealógiában (4. forrás) azt olvashatjuk, hogy Hollókőt Marina testvérétől, Hunyadi Jánostól kapta adományként: „[Pater genuit] Marinam quae nupsit Mamzillae primario boiaroni Transalpino habitque in dotem a Joanne Hunyade fratre castrum Corvi sive Hollokew in Transalpina.”⁴⁷ Hollókőről a havasalföldi oklevelekben a következő adatokat találjuk: 1456. április 15-én II. Vladislav (uralkodott: 1448–1456) vajda megerősíti Mogoș zsupánnak a falu feletti tulajdonjogát. A tanúk között szerepel egy bizonyos Stanciul vornic [országbíró], akiről könnyen elképzelhető, hogy Oláh Miklós nagybátyjával azonos.⁴⁸ Ugyanakkor arra is érdemes felhívni a figyelmet, hogy a már említett, Hunyadiaknak adott 1409. évi adománylevélben egy bizonyos Mogos [Mogoș < Magas] Vajk (Hunyadi János apja) testvéreként szerepel. Nem kizárt, hogy az 1456. évi oklevélben szereplő Mogoș zsupán azonos Hunyadi János testvérével, már csak azért is, mert az oklevélben az áll, hogy Hollókő

44 DRH seria B. II. 324. Horvát Logofet nevű bojárról lásd bővebben Csánki Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*. I–V. Bp., 1890–1913. V. 56.

45 DRH seria B. II. 35–38.

46 DRH seria B. I. 78–81.

47 MNL OL P 108 Rep. 49. Fasc. F. No. 13.

48 DRH seria B. I. 196–197. Még inkább Oláh Miklós nagybátyjára ismerhetünk abban a Stanciulban, aki Vlad Călugărul vajda Târgoviștén 1483. június 1-én kelt oklevelében szerepel. Vlad a Tismana kolostor tulajdonjogát erősítette meg néhány falu felett. Az egyik faluról (Ohaba) az áll az oklevélben, hogy azt Vintilă logofet [kancellár] 160 forintért Stanciul Cortofleștől vásárolta meg. A levél szövegéből nyilvánvaló, hogy a vásárlás nem 1483-ban, hanem jóval korábban történt, ami logikus is, hisz Stanciul 1483-ban már nem élhetett. A román nyelvben teljesen szokatlan Cortofleș nem lehet más, mint a német *Cravttemflas* eltorzult alakja. Az oklevelet lásd DRH seria B. I. 302.

a mellette lévő más falvakkal együtt (Corbii de Arghiș, Micești, Malureni) „régí és örökös birtokai Mogosnak”. Azaz ezek a falvak a Hunyadi család ősi birtokai voltak.

A következő adat Hollókőről: 1503. június 11-én Radu cel Mare vajda a falut Mușa nagyasszonynak adományozza.⁴⁹ 1506. szeptember 1-én szintén Radu cel Mare a vajdát illető hollókői dézsmát a falu melletti apácakolostornak adományozza.⁵⁰ (A kolostor a mai napig megvan.) 1512. június 23-án Neagoe Basarab vajda az egész falut a kolostornak adományozza.⁵¹

A fent felsorolt helységek Havasalföldön, Argeș megyében, Curtea de Argeș [Argyasudvarhely] környékén kb. 50 kilométeres körzetben található, az Erdélyből leereszkedő két fontos kereskedelmi útvonal mentén. A család székhelye véleményünk szerint Hollókő [Corbii de Piatră] volt. Itt születhetett Hunyadi apja is, és ebből a névből eredhet a család hollós címere is, melyet a család még Erdélybe érkezése előtt kaphatott a havaselvi vajdától, vagy éppen a magyar királytól. Ez ellentmond mind Kulcsár Péter, aki a Hunyadiak származási helyének Temeskubint [Covinum],⁵² mind Miskolczy Ambrus hipotézisének, aki szerint a Hunyadiak a Krassó-Szörény vármegyei Butfalváról származnak.⁵³ Összhangban van viszont a Mátyással kortárs humanisták (Petrus Ransanus⁵⁴ és Antonio Bonfini) állításaival, akik szerint Hunyadi János „az atyai faluban [in Corvino vico] született, melyet a mi időnkben is Corvinumnak mondanak”.⁵⁵ A Bonfini és Ransanus által emlegetett Corvinum tehát Hollókő [Corbii de Piatră] lehetett.

Oláh Miklós informátora: a rejtélyes Péter vajda

Az esztergomi genealógia (1. forrás) címében ez áll: *Genealogia Reverendissimi Domini Nicolai Olahi Archiepiscopi Strigoniensis etc. ex relatione Petri Olah, vaivode Transalpinensis*. Azaz a genealógiát Oláh Péter havasalföldi vajda beszámolója alapján állították össze. Szintén a genealógia közli azt is, hogy Péter vajda nem más, mint [Krautemflaisch] Stanczul fia, azaz Oláh Miklós unokatestvére. Ez teljesen összhangban áll azzal, amit Oláh a *Hungariában* állít:

„... az argyesi Petrus, az általam már említett Stanciul fia, apai unokatestvérem, a napokban írta nekem Magyarországról, hogy Havasalföldön vajdának választotta meg őt Mohamed, a török császár basája, s mikor az ország élére állt, valamivel később

49 DRH seria B. II. 56–57.

50 Uo. 104–105.

51 Uo. 205–206.

52 Kulcsár Péter: A Corvinus-legenda. In: *Mátyás király*. Kiad. Barta Gábor. Bp., 1990. 21., 23., 26.

53 Miskolczy Ambrus: *A román középkor időszere kérdései. Régi-új viták és közelítések*. Bp., 2021. 411.

54 Petrus Ransanus: *Epithoma rerum Hungarorum, id est Annalium omnium temporum liber primus et sexagesimus*. [Ed. Petrus Kulcsár.] Bp., 1977. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. Series Nova 2) 34–35.

55 Antonius de Bonfinis: *Rerum Ungaricarum decades*. I–IV. [Ed. Iosephus Fógel – Béla Iványi – Ladislaus Juhász.] Lipsiae–Bp., 1936–1941. (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. Saeculum XV.) III. Decas III. 95.; Antonio Bonfini: *A magyar történelem tizedei*. [Ford. Kulcsár Péter.] Bp., 1995. 708.

a török az ellenpártból küldött valakit mást haddal, hogy az ő elűzése után a hatalmat magához ragadja. Ő a két hadsereg között párviadalban összecsapott ellenfelével, azt megebesítvén lováról levetette, de mikor meg akarta ölni, a havasalföldi bárók, akik nyelvükön két betűt hozzátéve bojároknek nevezik magukat, hiteségést követtek el, a legyőzöttet megszabadították, őt meg elfogták, és orrát részben levágva, elűzték; de reménykedik Isten kegyelmében, hogy az ellenség kiűztével a rajta esett gyalázatot meg fogja torolni, és erénye megadja majd neki a hatalom birtoklását.”⁵⁶

Péter vajda tehát kulcsfontosságú mind az esztergomi genealógia, mind Oláh Miklós családtörténete szempontjából. Oláh a saját kezű bejegyzése szerint 1536-ban írta a *Hungariát*, Péter vajdától tehát ekkor kellett megkapnia a szóban forgó levelet. 1536-ban Radu Paisie volt a havasalföldi vajda (uralkodott: 1535–1545). Ezek szerint Petrus = Radu Paisie. Az azonosítás éppenséggel még helytálló is lehetne, mert maga Radu Paisie is azt állította magáról, hogy ő Péter vajda: „Io Petru voevod, nariciemi Radul voevod [...] goszpodinu Zemlje Ungorvlahinszkoie” [„Én, Isten kegyelméből Péter vajda, akit Radunak neveznek [...] Havasalföld uralkodója].”⁵⁷ Oláh egyéb adatai is egyeznek Radu Paisie történetével, akit kezdetben a törökök nem ismertek el és egy ellenvajdajelöltet küldtek a helyébe. A főurak vonakodását látva Péter [Radu Paisie] rövid időre Erdélybe menekült, ahonnan magyar segélycsapatokkal tért vissza. Ezek után a Porta elismerte fejedelemnek. Isztambulban Ayas Mehmed pasa, nagyvezír iktatta be, ahogy azt Oláh is írja.⁵⁸ Az egyetlen bökkenő az, hogy Radu Paisie az általa kiadott oklevelekben következetesen „a nagy Radu vajda” fiának mondta magát: „Io Radul voevod i goszpodinu vüszoj Zemlja Ungrovlahniszkoj szinu preadobrago i velikago Radul voevode” [„Én, Isten kegyelméből, Radu vajda Havasalföld uralkodója, a nagy és igen jó Radu vajda fia”].⁵⁹

Azaz Radu Paisie apja Nagy Radu [Radu cel Mare] (uralkodott: 1495–1508) volt. Nagy Radu apja az imént említett IV. Vlad [Călugărul] volt. Ezek szerint a genealógiánkban, valamint a *Hungariában* szereplő Stanciul = Radu cel Mare, Manzila = IV. Vlad. Ez viszont teljességgel lehetetlen. Erre az abszurdumra a magyarázatot talán a havasalföldi vajdai szerelemgyerek-rendszerben kereshetjük. A havasalföldi szokásjog alapján csak a „fejedelmi csontból” [„din os domnesc”] valók lehettek vajdák. Ez azt jelentette, hogy csak azt lehetett trónra emelni, aki valamilyen vérségi kapcsolatban állt egy már a trónon ült vajdával. Csak a férfiági vérvonal számított, azaz ha egy vajdának törvénytelen gyereke született bármely nőtől, a gyerek később igényt formálhatott a trónra. A vajdák igyekeztek az általuk megejtett nőt minél hamarabb férjhez adni, hogy a megszületendő gyerek kilétét eltitkolják. A vajdafiai a vér szerinti anyjukkal maradtak és annak családjában nőttek fel. Általában titkolták a származását, mert a rivális trónkövetelők, ha csak teheték, száműzték vagy megölték az ilyen gyerekeket, hiszen ők is potenciális trónkövetelők voltak.

56 Oláh: *Hungária*, 36–37.

57 Radu 1540. február 18-i oklevele. DRH seria B. IV. 115.

58 Ștefan Ștefănescu: *Accentuarea presiunii otomane asupra Țării Românești*. In: *Istoria românilor*. I–VI. Coord. Ștefan Ștefănescu – Camil Mureșanu – Ioan-Aurel Pop. București, 2012. IV. 491.

59 Radu Paisie okleveleit lásd DRH seria B. III. 339–361.

Az is előfordult, hogy maguk a vajdák rejtették el törvénytelen gyerekeiket kolostorokba, a szultán udvarába vagy az erdélyi szász városokba. Abban az esetben, ha az ilyen szerelemgyerek trónra került, akkor az általa kiadott oklevelek bevezető formulájában, ahol a legitimitáció miatt bizonyítani kellett, hogy fejedelmi csontból származik, mindig a valódi vér szerinti apját említette meg. Tehát Radu Paisiának nem Oláh Miklós nagybátyja, Stanciul volt a biológiai apja, hanem Nagy Radu vajda, aki teherbe ejtette Stanciul későbbi feleségét, majd a megszülető gyermeket Stanciul családjá nevelte fel. Az is illik a képbe, hogy Péter/Radu a trónra lépését megelőzően Paisie néven az argyasi kolostorban (épp a felsorolt Hunyadi-birtokok közelében) szerzetes volt.⁶⁰

A problémánkat viszont az sem oldja meg, ha elfogadjuk azt a feltételezést, hogy Radu Paisie Nagy Radu vajda szerelemgyereke volt, és Oláh Miklós nagybátyja, Stanciul csak nevelőapja volt Radu Paisiának, alias Péter vajdának. Mint már említettük, Oláh azt írta a *Hungariában*, hogy Stanciult Drakula vajda megölte. Ez viszont csak valamikor 1458–1462 között történhetett, hisz azt biztosan tudjuk, hogy 1462 novemberében Mátyás letartóztatta Drakulát és egy évtizedig házi őrizetben tartotta Budán. Ha Radu Paisie bekerült szerelemgyerekként Stanciul családjába, akkor 1462 előtt kellett megszületnie. Még ha 1462-ben is született Péter [Radu Paisie], trónra lépésének idejében, 1535-ben 73 évesnek kellett volna lennie. Nem teljességgel lehetetlen, de nagyon valószínűtlen, hogy valaki 73 évesen olyan aktivitást fejtessen ki a trón megszerzése érdekében, mint amilyent Radu Paisie tett (Erdélybe menekül, sereget gyűjt, majd Isztambulba utazik, onnan vissza Havasalföldre stb.). Ráadásul tízévnnyi uralkodás után Radut (83 évesen) a szultán Egyiptomba száműzte.⁶¹ Egyelőre tehát azt kell mondanunk, hogy Stanciul Péter nevű fiát nem sikerült kétséget kizáróan azonosítani. Ezért nem is szaporítjuk tovább feltételezéseinket sem.

Árgyasi Oláh Péter fiáról, Kristófról [Chr(ist)ophorum] eddig semmilyen adatot nem találtunk. A korabeli román névadási szokásoktól teljesen eltér, ezért talán az történhetett, hogy Radu Paisiának Erdélyben bujdosásban is születhetett egy szerelemgyereke valamelyik katolikus hölgytől. A másik lehetőség a következő: Dan Pleșia szerint Radu Paisiának volt egy Crăstina ([Krisztina] szintén idegen a korabeli román névadástól) nevű lánya.⁶² Elképzelhető, hogy Radu Oláh Miklósnak küldött levelében a Christina név szerepelt, mely a későbbiekben, a levélnek a genealógiák összeállításához való felhasználása során torzult Christophorusszá.

60 A havasalföldi szerelemgyerek vajdafikről lásd Constantin Rezachevici: *Matiaș Corvin și înrudirile sale prin alianță cu neamul domnesc al lui Basarab I din Țara Românească. Argeșis. Studii și Comunicări serie Istorie* 17 (2008) 101–102.

61 Radu Paisiéről lásd Constantin Rezachevici: *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova (1324–1881)*. București, 2001. 220–223.

62 Dan Pleșia genealógiáját lásd *Istoria românilor*, IV. 1016.

A Drakula, az Oláh és a Hunyadi család közötti kapcsolatok

Az esztergomi genealógia (1. forrás) szerint, amint azt már láthattuk, Hunyadi Marina Dan Scurtul nevezetű fiának a leánya, Helena Drakula vajdához ment feleségül. Drakula és Helena házasságából született az Oláh Miklós által is sokat emlegetett Mihnea vajda. Ha ez valóban így lett volna, akkor ezzel meg is oldódnának a Drakula vajda felesége körüli találgatások, és az is bizonyítást nyerne, hogy Drakula felesége valóban a Hunyadi-rokonságból származott. Csakhogy miután Kubinyi András a Révay család levéltárában megtalálta a pécsi káptalan által 1489. szeptember 10-én kiadott oklevelet, melyben arról van szó, hogy Szilágyi Jusztina, a néhai „Dragwlya” vajda özvegye Pécssett lévő házát („Dragulwahaza-t”) az egyik szolgájának adta, Drakulának a Hunyadi-rokonságból származó feleségét mindenki Szilágyi Jusztinával azonosította. Kubinyi és Fedeles Tamás szerint a házasság az 1470-es évek elején-közepén kötött meg.⁶³ Csakhogy az ekkor Drakulához férjhez menő Szilágyi Jusztina semmiképp sem lehet azonos Hunyadi Marina unokájával, Helenával. Nagyon úgy tűnik tehát, hogy Drakulának két felesége is volt, és mind a kettő a Hunyadi-rokonságból származott.

Szerencsére Drakula első feleségéről is maradtak fenn adatok. Az 1462. február 11-én Mátyásnak címzett levelében Drakula azt írta, hogy a törökök azt kérik, hogy bontsa fel a Mátyással kötött egyezséget, és a menyegzőt se üljék meg. Mátyás Drakula levelét megmutatta Pietro di Tommasinak (Velence budai követe), aki már úgy közvetítette a hírt Velencébe, hogy Drakula felesége Mátyás rokona: „az oláh most a király embere, akinek egyik rokonát vette feleségül” [„ditto Valacho che hora e homo del dito Signor Re, et ha tolta una sua parente per moglie”].⁶⁴ Drakula első feleségéről még a vajda 1462 novemberében Mátyás általi letartóztatása után is van adatunk.⁶⁵ Keszi Ferenc, hunyadi várkapitány és Hunyad vármegye ispánja 1464. július 6-án Lippárról kelt levelében arra kérte a szebeni tanácsot, hogy foglalja le az időközben elhunyt szebeni polgár, Jacobus Soor javait, és abból fizessék vissza neki Soor tartozását. A levél szerint Soor tartozásáról még Hunyadi János állított ki bizonylatot, amit Keszi az 1462-ben Szebenben tartózkodó Mátyásnak meg is mutatott és kérte Soort, hogy fizesse vissza a tartozást. Soor azonban kijátszotta később a szebeni esküdteket és bírákat, és nem fizette vissza a tartozását. Mivel időközben Soor elhunyt, Keszi 1464 nyarán ismét a szebeni tanácshoz fordult. Ha esetleg Soor barátai nem lennének hajlandók neki kiadni Soor javaiból a tartozást – írja Keszi –, akkor ő kész egy újabb végzést kieszközölni a királytól, úgy azonban, hogy a szó-

63 Kubinyi: Hunyadi Mátyás, 84.; Fedeles Tamás: Drakwlyahaza. In: *Fons, skepsis, lex. Ünnepi tanulmányok a 70 esztendőös Makk Ferenc tiszteletére*. Szerk. Almási Tibor – Révész Éva – Szabados György. Szeged, 2010. 54–62.

64 *Corpus Draculianum. Dokumente und Chroniken zum walachischen Fürsten Vlad dem Pfähler 1448–1650*. I–III. Hrsg. Thomas M. Bohn et al. Wiesbaden, 2018. 1/2. 203–204.

65 Drakula vajda és Mátyás bonyolult viszonyáról, valamint Drakulának az 1462. évi letartóztatásáról és Budára viteléről lásd Nagy Levente: *A király, a zsarnok és a propaganda. Mátyás király és a 15. századi Drakula-történetek*. Bp., 2021. 32–34.

ban forgó tartozást ne neki, hanem Drakula vajda feleségének [„consortem Drakale vayvodae”] adja ki a szebeni tanács Soor javaiból.⁶⁶

Ezek az adatok egyértelműen bizonyítják azt, hogy 1462–1464-ben Drakulának volt egy a Hunyadiakkal rokon felesége. Kiletét eddig nem sikerült meghatározni, de forrásaink némi segítséget nyújtanak a rejtély megoldásához. Csupán az bonyolítja a helyzetet, hogy Oláh István nemrég feltárt levele ellentmond a genealógiáknak. Oláh István ugyanis az 1520. április 22-i, fiának, Miklósnak írt levelében a következőket állította: „Item tudjad, én jó fiam, holott én tőlem akarod tudnia minémű atyámfia volt nékem Myhne vajda, tudjad, hogy Myhne anyja és én anyám atyafiasok voltak.”⁶⁷ Az atyafias azt jelentette ebben a korban, hogy a szóban forgó személyek közös apától származtak. Ezek szerint Oláh István anyja – aki minden eddigi forrás szerint Hunyadi Marina – és Mihnea anyja testvérek (vagy esetleg csak apai ágon féltestvérek) voltak.

Ugyanakkor Drakula László 1543. december 2-i levele (2. forrás) az egész eddigi Oláh-és Drakula-családfa-konceptiókat összezavarja. Drakula László nem mondja meg pontosan, hogy ki volt Drakula vajda felesége, csupán annyit ír róla, hogy az Mátyás királynak egyik rokona volt: „Mathias rex ... unam cognatam suam avo meo in uxorem dedit, sicque ipsum Vlad vaidath nomine Ladislaum, avum nostrum, in Vaivodatium Transalpinum miserat eique contulit.” Drakula László szerint Drakula vajda [Vlad] és Mátyás nőrokonának a házasságából három gyerek született: Mihnea vajda, Oláh István (Miklós apja), valamint Drakula Lajos [Ludovicus]. Drakula László szerint nagyapja, Drakula igen kegyetlen havasalföldi vajda volt, ezért a bojárok felkoncolták. [„Ipse igitur avus noster Wlaad wajda, sive Dracula, tres filios habuit, quorum vnus fuit Myhne wajda, secundus vero pater Vestrae Reverendissimae Dominationis, tertius autem pater meus, nomine Ludouicus Drakwlya wajda. Et quia nimis crudelis fuit, eam ob rem a boieris trucidatus fuit.”]

Drakula Lajosról és a levélíró Drakula Lászlóról más forrásokból is vannak adataink.⁶⁸ Egy valamikor 1510 decemberében vagy 1511 januárjában kiállított oklevél alapján a volt Hunyadi-birtokot, Marzsínát Brandenburgi György kapta meg. A tanúk között szerepelt a szentesi Drakula Lajos: Lodovico Drakwlya de Senthesd [Bégaszentes a bánsági Facsád mellett].⁶⁹ Egy 1532. február 13-án kelt oklevél szerint Drakula Lajos ekkor a hunyadi vár szolgálatában állt.⁷⁰

1535. január 20.: I. Ferdinánd címert adományoz Drakula Lászlónak és testvérének, Jánosnak. Ugyanezen a napon a hűtlenség bűnébe esett Szalánczy János birtokait Ferdinánd szintén a két Drakula testvérnek adományozza. A címerszerzés Vingárthi Horváth

66 A levél legújabb kiadása: *Corpus Draculianum*, I/2. 88–90. Lásd még Alexandru Simon: *Soțiiile ungare ale lui Vlad III Țepeș. Rolul, impactul și receptarea unor alianțe și rivalități medievale. Anuarul Institutului de Istorie A. D. Xenopol* 48 (2011) 7.; Mihai Florian Hasan: *Aspecte ale relațiilor matrimoniale dinastice munteanomaghiare din secolele XIV–XV. Revista Bistriței* 27 (2013) 153.

67 Szilágyi: Oláh István levele, 211.

68 A családról összefoglalóan lásd Paul Binder: *Une famille noble roumaine de Transylvanie. Les Drakula de Sintești. Revue Roumaine d'Histoire* 27 (1988) 301–314.

69 Iosif Pataki: *Domeniul Hunedoara la începutul secolului al XVI-lea. Studii și documente*. București, 1973. 145.

70 Uo. 100.

Gáspár érdeme, akinek a szolgálatában állt Drakula László.⁷¹ (A Vingárthi Horváthokkal amúgy az Oláh család is jó kapcsolatokat ápolt, Oláh a már idézett *Hungaria*-részletben említi, hogy az apja Vingárthi Horváth Jánossal együtt kísérte Mihneát Szebenben.⁷²)

1540. december 8.: Bethlen Elek Nádasdy Tamásnak: „Jól tudja minemű nagy szegénységgel vagyunk, hogy nem hogy ő felsőinek szolgálhatnék, de még én magamnak is nem tehetek jót, annak felette tenagyságodnak megüzentük és megjelentettük Drachulya Lazlo [Drakula László] általa.”⁷³

1544. Speyer: I. Ferdinánd Drakula Lászlónak adományozza a Zaránd megyei Fajdast (ma már nincs meg ez a település).⁷⁴

1548. január 8., Nádas: Damokos Mihály felperes és Bethleni Farkas alperes Drakula László és Gerdey János közbírák előtt perhalsztásban egyeznek meg.⁷⁵

1553. május 18.: Kornis Mihály felesége Barcsai Borbála anyjának, Gyulai Annának és új férjének, Drakula Lászlónak engedi át a Bándon és környékén lévő birtokai egy részét.⁷⁶ Binder úgy gondolta, hogy ez az Anna a cegei Wass család tagja volt, és ezt a román és nemzetközi szakirodalom kritikátlanul átvette.⁷⁷ Már W. Kovács András is jelezte, hogy Anna a Gyulai család tagja volt, a Drakula és a cegei Wass családokban mindössze annyi a közös, hogy mindkettőnek a marosszéki Bándon voltak birtokai.⁷⁸ 1553 után nem találunk adatot Drakula Lászlóról.⁷⁹

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a Drakula családnak ez az ága zökkenőmentesen beilleszkedett az erdélyi nemesség soraiba. Kérdés azonban, hogy mennyire hitelesek a Drakula László által megadott genealógiai adatok. Lajos neve teljesen eltér a korabeli román névadási szokásoktól. Ennek ellenére a korban valóban létezett két havasalföldi vajda is, akiket Lajosnak is neveztek. Az egyik Basarab Laiotă [Lajos] (uralkodott: 1473, 1474, 1475–1476), aki viszont okleveleiben Dan vajda fiának írta magát.⁸⁰ Ő tehát nem lehetett Drakula fia és Drakula László apja.

A másik Basarab Laiotăról még kevesebb adatunk van és azok is ellentmondanak Drakula László levelének. A Bajorországból Brassóba szakadt és az eseményekkel egy időben

71 Veress Endre: *Akták és levelek Erdély és Magyarország Moldvával és Havasalfölddel való viszonyához*. I. Kolozsvár–Bp., 1914. (Fontes Rerum Transylvanicarum 4) 248–250.

72 Oláh: *Hungária*, 36. A Vingárthi Horváth családról lásd Neumann Tibor: A Szapolyaiak erdélyi ága. A Mike-szászai Horvát család. *Acta Historica* 132 (2011) 74–75.

73 Mályusz Elemér: A Nádasdy-levéltár magyar levelei. *Levéltári Közlemények* 1 (1923) 290.

74 Andrei Veress: *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și a Țării Românești*. I–XI. București, 1929–1939. I. 33–34.

75 *Székely Oklevéltár*. I–VIII. Szerk., s. a. r. Szabó Károly – Szádeczky-Kardoss Lajos – Barabás Samu. Bp., 1872–1935. IV. 15.

76 Jakó Zsigmond: *A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei*. I–II. Bp., 1990. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 17) II. (1485–1556) 5203. sz.

77 Binder: *Une famille*, 308., 314. Lásd még Matei Cazacu: *Dracula*. Leiden–Boston, 2017. (East Central and Eastern Europe in the Middle Ages 450–1450. 46) 187.

78 W. Kovács András: A cegei Wass család története. 16–20. század. *Erdélyi Múzeum* 66 (2004) 3–4. sz. 3–4.

79 Drakulya László testvéréről vagy lányáról egy további adalék: Varkocs Menyhért és unokatestvére, tarkófi Tarcai György szerződése. MNL OL P 52. A. 1. 1544. No. 2. Menyhért feleségének, Borbálának 1000 forint hitbér járt. Köszönjük Neumann Tibornak, hogy felhívta rá a figyelmünket.

80 A Basarab Laiotă által kiadott okleveleket lásd DRH seria B. I. 243–259.

élt Hyeronimus Ostermayer szerint Basarab Laiotă karánsebesi román vajda volt, aki magyar csapatokkal vonult be Havasalföldre 1544. április 27-e után.⁸¹ Mivel Drakula László 1543. december 2-i levele szerint akkor apja már halott, ezért nem vonulhatott volna be 1544. április 27-én Havasalföldre. Ezek szerint őt sem azonosíthatjuk Drakula László apjával.

Az imént bemutatott következetlenségek és ellentmondások feloldására csak hipotéziseink vannak. Ezek felállításához az alábbi módon rangsoroltuk forrásainkat. A leghitelesebbnek azokat tartottuk, amelyek közvetlenül kapcsolódnak szerzőjükhöz (nem másolat, kivonat vagy átírás) és amelyekben a szerzők legközelebbi rokonairól (apa, anya, gyerek) van szó. Ezek alapján a legmegbízhatóbb forrás Oláh István 1520. április 22-i, fiának írt levele (3. forrás), melyről ha egyelőre nem is tudjuk bizonyítani, hogy autográf, de az biztos, hogy nem másolat, hanem eredeti misszilis, melyet ha nem Oláh István, akkor valamelyik írődeákja írt. Emellett István saját anyjának leánytestvéréről és annak fiáról, azaz a legközvetlenebb rokonairól írt benne. A hitelességi rangsor második helyére az érseki levéltárban fennmaradt genealógiában (1. forrás) szereplő Hunyadi Marinabirtokok felsorolását tettük. Ezek véleményünk szerint Oláh Istvánnak abból a *registrum*-ból származnak, amelyről az imént hivatkozott levelében tett említést Miklósnak: „Item holott az faluneveket akarod megtudni, most én nálam nincs az *registrum*, ha nem Szebenben vagyon, az jövendő Szent Kereszt napjára, ha Isten halálomat halasztja ott fenn leszek én Szebenben mentül hamarabb lehet elküldöm neked.”⁸² Ezek után következik a két genealógia: a Péter vajda [Radu Paisie] levele alapján készült (1. forrás) és a másik, amibe Oláh Miklós saját kezűleg belejavított (4. forrás). Legnehezebb elhelyezni a hitelességi sorrendben Drakula László levelét (2. forrás). Egyrészt a levél csak kivonatos másolatokban maradt fenn, és maga Oláh sem hivatkozott rá soha, amikor a családjáról írt. Másrészt ugyanakkor nehéz kételkedni az információk hitelességében akkor, ha valaki a saját apjáról és annak testvéreiről ír.

A fentiekben emlegetett ellentmondások és következetlenségek azzal a merész hipotézissel, hogy Oláh István Drakulának Hunyadi Marinával nemzett szerelemgyereke volt, feloldhatóvá válnak. Az ebből logikusan következő lépés azonban még ennél is merészebb: a Marinával történt liezon után ugyanis Drakulának 1462 telén–tavaszán feleségül kellett vennie Marina leánytestvérét, akit talán a szakirodalomban itt-ott felbukkanó Klárával azonosíthatunk.⁸³ Ebből a házasságból született, immár törvényes gyerekként Mihnea, a későbbi vajda, aki ezen hipotézis szerint Oláh István féltestvére lehetett.

Ez az elképzelés teljesen összhangban van leghitelesebb forrásunk, Oláh István levelének állításával. István anyja, Marina és Mihnea anyja „atyafiasok” voltak, azaz atyai ágon rokonok, talán ugyanattól az apától származtak. Ebbe a hipotézisbe azok az Oláh Miklós által szolgáltatott információk is beilleszthetők, melyek szerint apja Drakula véreből származott („patrem meum, qui erat ortus ex sanguine Drakwla, vaivodae Valachiae”, lásd

81 Hyeronimus Ostermayer: *Erdélyi krónika (1520–1570). Dácia rövid krónikája (1143–1571)*. [Ford., előszó, jegyz. Lőkös Péter.] Kolozsvár, 2005. 38–39.

82 Szilágyi: Oláh István levele, 211.

83 Sacerdoteanu: *Stema lui Dan*, 14.; E. Kovács: *A Hunyadi-család*, 36.

a már idézett Scepper-levelet), és hogy Mihnea vajda is apai ágon rokonságban állt az Oláh családdal („Myhne vaivoda Transalpinus patris mei, si bene memini, patruus; Myhnae Waywodae Transalpinensis patruui mei”, lásd a már szintén idézett *Hungariában* és az 1562. évi végrendeletben). Így érthetővé válik az is, hogy Mátyás miért akarta többször is vajdává tenni Oláh Istvánt, annak ellenére, hogy ha valóban Manzila gyereke lett volna, akkor nem lett volna joga elfoglalni a trónt, mivel nem fejedelmi csontból származott. Pontosabban erre csak abban az esetben lett volna esélye, ha Manzila is fejedelmi csontból származott volna, azaz ha Manzila Drakula testvére vagy féltestvére lett volna, erre viszont nincs adatunk. A havasalföldi szokásjogot nyilván Mátyásnak is ismernie kellett. Ha abból indulunk ki, hogy Oláh István Drakula vér szerinti fia volt, akkor nyomban érthetővé válik Mátyás igyekezete. És mindezek mellett feltételezésünk még Drakula László levelével is összhangban van. Ebben ugyanis, mint már említettük, az áll, hogy mind Mihnea, mind Oláh Miklós apja Drakula vajda fiai voltak.

Ugyanilyen nehéz kérdés Marina unokájának, Helenának a Drakulával való házassága. Véleményünk szerint ezen a helyen a két genealógiánk téves, hiszen ha Oláh Miklós nagyanyjának (Hunyadi Marina) az unokája lenne Mihnea anyja, akkor ő nem származhatna ugyanattól az apától, mint a saját anyja (ahogyan azt Oláh István írja), és Mihnea nem Oláh István testvére (azaz Oláh Miklós nagybátyja), hanem Oláh István testvére (Dan Scurtulnak) az unokája lenne. Arra gyanakszunk, hogy ebben az esetben már Oláh Miklós informátora, Péter vajda [Radu Paisie] összetévesztette a rokonsági fokokat, és 1536-ban nem voltak pontos információi arról, hogy 1462-ben Drakula vajda valójában kit is vett feleségül.

Összegzés

Az Oláh Miklós-levelezéskiadás forrásfeltáró munkálatai közben újonnan előkerült és jelen tanulmányunkban ismertetett források számos ponton megoldást hoztak a korábbi kutatások kérdéses helyein, és újabb kutatási irányokat is nyitottak. Az eddigi ismereteinkhez képest új, eddig nem ismert rokonok kerültek elő az Oláh család körében (mindenekelőtt Oláh István testvérei: a két Dan, Radul, Theodora), valamint a már ismert személyekkel kapcsolatban is újabb adalékok váltak ismertté, illetve korábbi kérdések nyertek megnyugtató választ (Mihnea tényleg Oláh Miklós közeli rokona volt, ezért érdeklődött annyit utána és ezért kerülhetett hozzá Mihnea gyűűje).

Ami azonban szélesebb körben is nagyobb érdeklődésre tarthat számot, az minden bizonnyal a Hunyadi Marina személyére vonatkozó adatok és források újdonsága. Hunyadi Marina létezését eddig a történettudomány művelői kétségbe vonták, azonban a két új genealógia, amiben szerepel, megtoldva Marina birtokainak listájával, más megvilágításba helyezi az eddigi elméleteket. Az új források szerint a havasalföldi Hollókőn, Corbii de Piatră-n kell keresnünk a Hunyadiak ősi fészket, amit Hunyadi János hozományként adott Marinának. A birtokok listája is nagyon tanulságos: gyakorlatilag a havasalföldi-erdélyi határon húzódó kereskedelmi útvonalon található a Hunyadi-család ősi birtokai, mely a család eredetével kapcsolatban is további konzekvenciák levonására késztet minket.

Nagyjából megoldódni látszik továbbá a Drakula vajda, azaz Vlad Ţepeş és a Hunyadiak közti rokonság rejtélye is, köszönhetően az új forrásoknak: Drakula ugyanis nem csupán Szilágyi Jusztina révén került rokonságba Mátyással, hanem Hunyadi Marina leánytestvére [Helena-Klára?] és talán Marina révén is, mindketten Mátyás apai nagynénjei voltak. Drakula tehát minden téren szoros kapcsolatban állt a Hunyadiakkal: feltételezésünk szerint előbb Marinát ejtette teherbe, majd elvette Marina leánytestvérét. Ez utóbbi halála után Drakula, immár Budán tartózkodva házasságot kötött Szilágyi Jusztinával. A Marinával való kapcsolatból születhetett Oláh István, a Marina leánytestvérével való törvényes házasságból pedig Mihnea vajda.

Tisztában vagyunk vele, hogy nem problémamentes a felvázolt családfa, néhol nagyobb ugrásokat látunk a korfán, máshol pedig biológiaiag lehetetlen helyzetek állnak elő. Ezeknek az ellentmondásoknak több oka is lehet: egy generáción belül még emlékeznek a rokonokra, de a jelek szerint két-három generáció már túl messzire van a korabeli emlékezet számára. Oláh István minden bizonnyal szavahihetőbb ilyen értelemben, amikor a szülei generációjáról ír, mint Drakula László vagy Péter vajda, mikor nem a legközelebbi, hanem oldalági rokonaikról írnak. Az olyan helyzetekre, mint például, hogyan lehet testvérek közt emberöltőnyi korkülönbség, választ adhatnak azok a családkutatási modellek, amelyek a mozaikcsaládok kora újkori történetével foglalkoznak: a Manzila és Marina közös gyerekeiként felnevelt és itt felsorolt hat testvér korántsem biztos, hogy mind vértestvérek; a névadási és egyéb szokások (elsősorban a havasalföldi vajdai szerelemgyerek-rendszer) alapján tapogatózhatunk tovább. S végül, de nem utolsósorban, ne felejtjük el megemlíteni a szándékosságot sem: ami most összeillőnek tűnik, az Oláhhoz köthető, tőle vagy rajta keresztül maradt fent, s látván a saját leveleinek cenzúrázási és szerkesztési szokásait, illetve azt, hogy törvénytelen lányát bátyja unokájaként szerepeltette a végrendeletében, nyilvánvaló, hogy a családfája összeállításakor is hasonló tudatosságot kell feltételeznünk.

CONTENTS

STUDIES

- Márton Rózsa** *Bruno of Augsburg and Saint Stephen. A Case Study on the Political Aspects of Individual Movement* 615
- Levente Nagy – Emőke Rita Szilágyi** *From Hollókő to Esztergom. New Data on the Genealogy of the Oláh, Hunyadi and Dracula Families* 639
- János Buza** *A Preface of the Financial Crisis. In the Wake of Article 28 of Law 1613* 669
- Gergely Romsics** *Interest, Influence, Empire. Balkan Expansion in Hungarian Foreign Policy Planning, 1917–1918* 679
- Márta Hantos-Varga** *Benchmarks for Political Action Based on Christian Theories of the State and the Declarations of the Holy See* 705
- Andor László** *The Influence of Gyula Szekfű's Historiographical Views in his Own Time* 737
- Attila Novák** *Kibbutz and Cooperatives, or Cooperative Ideas in 1960's Hungary – with Israeli Echoes* 753

DEBATE

- Gábor Gyáni** *On a Style of Debate* 765
- Béla Tomka** *On Contemporary History Research and the Veto of Sources* 775
- Tibor Valuch** *Objectively about Contemporary History and the Society of State Socialism. Comments on the Article by Gergely Krisztián Horváth* 781
- Zsuzsanna Varga** *Discussion Article or Indictment?* 791
- Gergely Krisztián Horváth** *On the Margins of a Cancelled Debate* 799

E számunk szerzői

Buza János, történész, nyugdíjas egyetemi tanár [Budapesti Corvinus Egyetem] ● Gyáni Gábor, kutató professor emeritus, HUN-REN BTK TTI, Újkori osztály ● Hantos-Varga Márta, PhD-hallgató, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola ● Horváth Gergely Krisztián, tudományos főmunkatárs, HUN-REN BTK TTI, Vidéktörténeti osztály, MTA-BTK „Lendület” Tíz generáció kutatócsoport-vezető ● László Andor, PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola ● Nagy Levente, habilitált egyetemi tanár, tanszékvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Román Filológiai Tanszék ● Novák Attila, tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Molnár Tamás Kutatóintézet ● Romsics Gergely, tudományos főmunkatárs, HUN-REN BTK TTI, Horthy-korszak osztály ● Rózsa Márton, projekt munkatárs, Bécsi Egyetem, Történelmi és Kulturális Tanulmányok Kara, Történeti Intézet ● Szilágyi Emőke Rita, tudományos munkatárs, HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, Reneszánsz osztály ● Tomka Béla, tanszékvezető, egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem, Jelenkortörténeti Tanszék ● Valuch Tibor, egyetemi tanár, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Történettudományi Intézet, Új- és Jelenkori Történeti Tanszék, kutató professzor, Társadalomtudományi Kutató Központ, Politikatudományi Intézet ● Varga Zsuzsanna, tanszékvezető, egyetemi tanár, oktató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék, Történeti Intézet

(HUN-REN BTK TTI = HUN-REN [Magyar Kutatási Hálózat] Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet)

Az egyes számok megvásárolhatóak, illetve megrendelhetőek:

Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4., B épület 4.44-es iroda

Telefon: +36-1-224-6700/4624, 4626-os mellék

E-mail: bardi.ertzsebet@abtk.hu, terjesztes@abtk.hu

Penna Bölcsész Könyvesbolt

(hétköznapokon, 13 és 17 óra között)

1053 Budapest, Magyar u. 40.

Telefon: +36-30-203-1769

E-mail: info@pennakonyvesbolt.hu

A folyóirat teljes évfolyama előfizethető bármely
hírlapkézbesítő postahivatalnál.

**HUN
REN**

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET

Ára: 1200 Ft

Előfizetőknek: 1000 Ft

